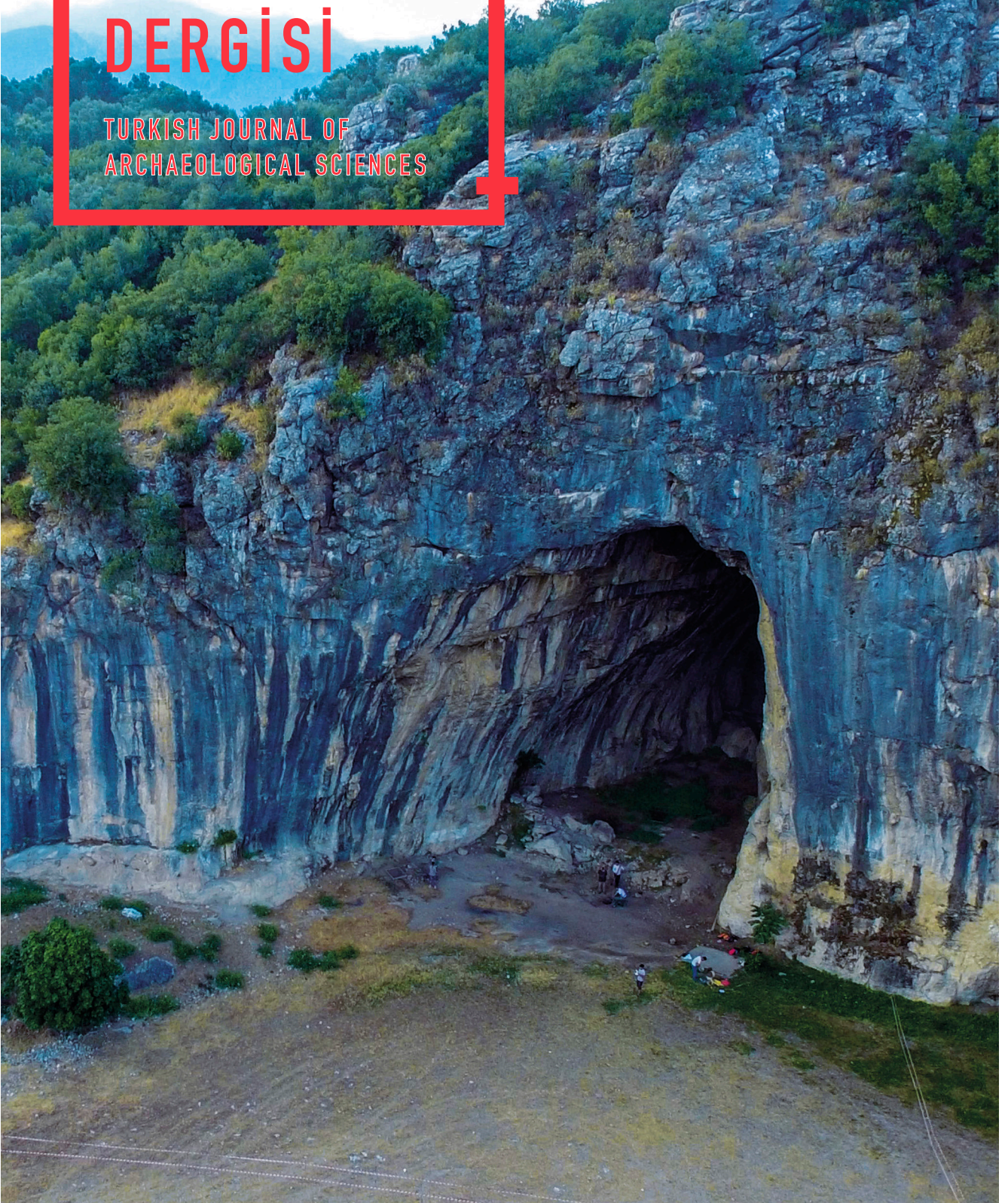

ARKEOLOJİ BİLİMLERİ DERGİSİ

TURKISH JOURNAL OF
ARCHAEOLOGICAL SCIENCES

2024

ISSN 2822-2164

ISSN 2822-2164

Editörler / Editors

Güneş Duru Mimar Sinan Fine Arts University, Turkey

Mihriban Özbaşaran Istanbul University, Turkey

Yardımcı Editörler / Associate Editors

Brenna Hassett University of Central Lancashire, UK

Melis Uzdurum Ondokuz Mayıs University, Turkey

Sera Yelözer Independent Researcher, Turkey

Fatma Kalkan Koç University, Turkey

Yazı İşleri Müdürü / Managing Editor

Varlık İndere

AYRIBASIM / OFFPRINT

Yapım / Production

Zero Prodüksiyon Kitap-Yayın-Dağıtım San. Ltd. Şti.
Abdullah Sokak, No: 17, Taksim / Beyoğlu 34433 İstanbul - Türkiye
Tel: +90 (212) 244 7521 Fax: +90 (212) 244 3209
E.mail: info@zerobooksonline.com
www.zerobooksonline.com

Tasarım / Design

Adnan Elmasoğlu

Uygulama / Layout Design

Hülya Tokmak

Kapak Fotoğrafi / Cover Photo

Girmeler Mağarası, Tlos Kazı Arşivi/Tlos Excavation Archive

Danışma Kurulu / Advisory Board

Eşref Abay Ege University, Turkey

Murat Akar Hatay Mustafa Kemal University, Turkey

Benjamin S. Arbuckle University of North Carolina, USA

Levent Atıcı University of Nevada, USA

Meriç Bakiler Mimar Sinan Fine Arts University, Turkey

Anna Belfer-Cohen Hebrew University, Israel

Marion Benz State Department of Archaeology, Switzerland

Rozalia Christidou CNRS, France

Çiler Çilingiroğlu Ege University, Turkey

Nüzhet Dalfes Istanbul Technical University (emeritus), Turkey

Caroline Douché University of Oxford, UK

Burçin Erdoğu Akdeniz University, Turkey

Müge Ergun University of Oxford, UK

Nigel Goring-Morris Hebrew University, Israel

Metin Kartal Ankara University, Turkey

Nurcan Kayacan Istanbul University, Turkey

Moritz Kinzel German Archaeological Institute, Turkey

Elif Koparal Mimar Sinan Fine Arts University, Turkey

Ian Kuijt Notre Dame University, USA

Susan M. Mentzer University of Tübingen, Germany

Natalie Munro University of Connecticut, USA

Gökhan Mustafaoğlu Ankara Hacı Bayram Veli University, Turkey

Rana Özbal Koç University, Turkey

Mehmet Somel Middle East Technical University, Turkey

Mary Stiner University of Arizona, USA

Georgia Tsartsidou Ephorate of Palaeoanthropology - Speleology, Greece

İçindekiler / Contents

- VI** Editörlerden
- VII** Note from the editors
- 1** **Özlem Çevik, Coşkun Sivil, Osman Vuruşkan, Alican Aktağ, Kaan Sayit, Aysel Arslan, Miroslav Králík, A. Onur Bamyacı**
Prehistorik Dönemde Uzmanlaşmaya Dair Bir Model:
Ulucak Höyük Seramik Üretim Atölyesi (MÖ 6005-5840)
- 46** **Mustafa Nuri Tatbul**
Türkiye’de Ortaçağ Arkeolojisi’nde Kuram ve Yöntem:
Arkeobotanik ve Mikrodebris Verisi Üzerinden Komana Örneği
- 76** **Burçin Erdoğan, E. Nejat Yücel**
Younger Dryas Döneminde Ege ve Erken Holosen Geçişi ile İlgili Sorunlar
- 87** **Brenna Hassett, Haluk Sağlamtimur**
Integrating Anthropological Science in Archaeological Practice:
The Importance of Spatial Data
- 100** **Bleda S. Düring**
Batı Asya Arkeolojisini Merkeziyetsizleştirmek – Erken Ticaret Ağları ve Sosyal Karmaşıklığın Yeniden Değerlendirilmesi
Decentring the Archaeology of West Asia – Reconsidering Early Trade Networks and Social Complexities
- 123** **Guilhem Mauran**
Review of Kościuk-Zalupka, J., 2023. *The Usage of Ochre at the Verge of Neolithisation from the Near East to the Carpathian Basin.*

127	Amaç ve Kapsam
128	Aims and Scope
129	Makale Gönderimi ve Yazım Kılavuzu
134	Submission and Style Guideline

Editörlerden

Dördüncü yılımızda, dördüncü sayıyla herkese merhaba. Evrensel arkeolojinin diğer disiplinlerle iş birliği içinde, teknolojik yenilikleri ve araçları kullandığı günümüzde, daha fazla bilim diyerek “Arkeoloji Bilimleri” ismiyle çıkarmaya başladığımız dergimizin dördüncü sayısında bazı yeniliklere yer vermeyi gerekli bulduk. Bu sayıyla birlikte dergimizde artık kuramsal ve metodolojik yaklaşımlara, kitap tanıtım ve eleştirilerine yer vermeye başlıyoruz. Bu yeni adımın Türkiye’deki arkeoloji ortamının ihtiyacı olan çok seslilik, eleştiri ve tartışma ortamına katkı sağlayacağı düşüncesindeyiz. Özellikle de güncel devlet politikalarıyla Türkiye’deki arkeoloji ortamının yeşertmeye çalıştığı bilimsel çerçeve ve hedeflere olumsuz anlamda tesir edecek adımların atıldığı, arkeolojinin turizm ve restorasyonla karıştırıldığı koşullarda.

Güneş Duru & Mihriban Özbaşaran

Note from the editors

Hello to everyone and welcome to our fourth year with this fourth issue. As archaeology universally depends on cooperative and technological innovation, we have thought to include some innovations in the fourth issue of our journal. With this new issue, we are now widening our spectrum to theoretical and methodological approaches as well as introducing and reviewing archaeological publications. We believe this will contribute to the multivocality, critique and discussion that archaeology in Türkiye needs to counterbalance current state policies that may have a negative impact on the scientific aims and framework that the discipline is trying to nurture. In a country where archaeology is often confused with tourism and restoration, we think it is critical to provide this forum.

Güneş Duru & Mihriban Özbaşaran

Batı Asya Arkeolojisini Merkeziyetsizleştirmek – Erken Ticaret Ağları ve Sosyal Karmaşıklığın Yeniden Değerlendirilmesi¹

Bleda S. Düring^a

İngilizce orijinal metinden çeviren: Burcu Yıldırım

Arkeologlar, son derece başarılı bir şekilde, insan geçmişi hakkında gittikçe daha ayrıntılı hale gelen bilgiler edinmekte. Özellikle, 1960’lardan bu yana titiz ve sistematik arkeolojik araştırmalarla birleştirilen yeni bilimsel teknolojiler hem elimizdeki veride hem de arkeologlar olarak yapabileceklerimiz konusunda büyük ilerleme kaydetmemize olanak sağladı (Kristiansen 2014). Bununla birlikte, genel olarak arkeolojinin ve özel olarak Batı Asya’nın gelişiminin iki yaygın ve tartışmalı mitle sınırlandırılmış olduğunu iddia etmekteyim. Bu mitler, aksi yönde bilimsel kanıtlar bulunmasına rağmen, geçmişi basitleştirip sıkıştırarak, çalışmalarımızın temelini oluşturdular. Bahsi geçen iki mitin üstesinden gelmek için Batı Asya arkeolojisini merkeziyetsizleştirmenin, bir başka deyişle merkeziyetçilikten arınmasının ve geçmişe dair daha kapsayıcı bir çalışma yürütülmesinin önemini tartışacağım. Merkeziyetsizleştirilmiş yaklaşıma örnek olarak, MÖ 3. binyılda takas ağlarının Batı Asya’daki gelişimine odaklanacağım.

İlk mit, insan toplumunun gelişimi için belirli bölgelerin benzersiz bir şekilde önemli olduğudur. Mezopotamya, Mısır ve Yunanistan, bu tür bölgelere verilebilecek klasik örneklerdir (Larsen 1989; Steele 2005; Diaz-Andreu 2007). Bu bölgeler medeniyet merkezleri olarak görülürken,

^a Bleda S. Düring, Prof., Dr., Faculty of Archaeology, Leiden University, 9514, 2300 RA Leiden/Netherlands
b.s.during@arch.leidenuniv.nl ; <https://orcid.org/0000-0001-9874-067X>

İngilizce orijinal metinden çeviren: Burcu Yıldırım, Leiden University

Makale gönderim tarihi: 09.06.2023 ; Makale kabul tarihi: 07.09.2023

¹ Prof. Dr. B.S. Düring’in, Leiden Üniversitesi Arkeoloji Bölümünde profesörlük görevinin kabulü üzerine 27 Mart 2023 Pazartesi günü yaptığı açılış konuşması metni.

civardaki bölgeler buna bağlı periferiler olarak kabul edilmiştir. Dahası, bu merkezi bölgeler, “medeniyet meşalesinin” ilk beşiği olan Batı Asya’dan “klasik uygarlığa” ve son olarak, “modern Batı’ya” doğru aktarıldığı yönünde bir sıralama ile ele alınmıştır².

Arkeolojinin ikinci miti, geçmişimizdeki önemli gelişmelerin nispeten kısa olan hızlı dönüşüm dönemlerinde meydana geldiğidir. Muhtemelen tüm zamanların en bilinen arkeoloğu olan Gordon Childe, “Neolitik Devrim”, “Kentsel Devrim” ve nihayetinde modern dünyanın ortaya çıktığı ve mevcut ekolojik krizimize yol açan “Sanayi Devrimi” de dahil olmak üzere bir dizi geçmiş “devrim” tanımlamıştır (Childe 1936, 1950).

Bugün bu iki mitin—belirli bölgelerin benzersiz bir şekilde önemli olduğu ve kilit geçişlerin “devrimler” şeklinde gerçekleştiği—neden olduğu sorunları tartışmak ve alternatif bir yaklaşım ortaya koymak istiyorum. Bu yaklaşımın temelinde ‘merkeziyetsizleştirme’ kavramı yer almaktadır (Doja 2006; Schneider ve Hayes 2020). Özetle bu fikir, herhangi bir bölgenin veya dönemin geçmişin anahtarı olarak sınıflandırıldığı, merkeziyetçilik veya özcülüğe bağlı her yaklaşımı reddetmemiz gerektiğini savunmaktadır. Bu bakış açısının Batı Asya arkeolojisi için üç önemli etkisi var: birincisi, nasıl çalıştığımız; ikincisi, neyi incelediğimiz ve üçüncüsü, nerede çalıştığımız. Bu iddiaların her birini sırayla tartışacak ve sonrasında MÖ 3. binyılda takas ağları ile ilgili örnek bir inceleme sunacağım.

Öncelikle, arkeolojiyi nasıl uyguluyoruz? Batı Asya arkeolojisi, 19. yüzyılda İngiltere, Fransa ve Almanya gibi büyük güçlerce desteklenen Avrupalı kaşifler tarafından başlatılmıştır (Said 1995; Bahrani 1998; Matthews 2003; Bernbeck ve Pollock 2004; Swenson 2013; Shortland 2022). Buradaki temel motivasyon, İncil’in ve klasik uygarlığın doğduğu dünyayı ortaya çıkarmaktı: Batı uygarlığının çifte kökeni olduğu iddia edilen dünya. Bu ilk arkeolojik çalışmalar yağmacılık seferlerinden çok da farklı değildi ve başarı ölçütü Avrupa başkentlerinin müzelerine getirilen nesnelerin sayısıydı. Ancak daha sonra, stratigrafiye dikkat ve önem veren kazılar, malzeme gruplarının analizi ve detaylı yayınlar ile arkeoloji gittikçe daha ciddi bir disiplin haline geldi ve önem kazandı.

Günümüzde, Batı Asya arkeolojisi hem sahada hem de yayınlarda, Avrupa, ABD, Kanada gibi batı ülkelerinden arkeologlarca domine edilmekte. Ancak, Batı Asya’nın Türkiye, İsrail, İran ve Ürdün gibi bazı ülkelerinde güçlü bir ulusal arkeoloji geleneği ortaya çıkmıştır. “*International Congress on the Archaeology of the Ancient Near East*”, “*Rencontré Assyriologique Internationale*” ve “*American Society for Oriental Research*” gibi Eski Batı Asya’ya odaklanan uluslararası kuruluşlar, sadece Avrupa veya ABD’de etkinlikler düzenlemekte ve bu kuruluşların kurulları neredeyse tamamen Avrupalı ve Kuzey Amerikalı akademisyenlerden

² Eski Batı Asya araştırmaları için önemli bir merkez olan Şikago’daki Oriental Institute girişinde, tam da bu temanın görselleştirildiği bir friz vardır (bkz.: Larsen 1989).

oluşmaktadır³. Dolayısıyla, Edward Said'in "Şarkiyatçılık" adlı kitabında, Doğu üzerine çalışan akademisyenleri kurgulanmış bir ötekiyi kendilerine mal etmekle nitelendirdiği eleştirisi bugün de geçerliliğini korumaktadır (Said 1995; Bernbeck 2012; Meskell 2020). Bu durum, görünüşte önemsiz şeylerle başlar. Örneğin, Eski Batı Asya çalışmalarında popülerliğini koruyan "Yakın Doğu" terimi ile süregelen ve sorunlu bir Avrupamerkezcilik görürüz. Batı Asya arkeolojisindeki bazı dönemlerin veya bölgelerin "bizim" gelişimimizle daha ilgili olduğu ve diğerlerinin yerel arkeologlara bırakılmasının daha iyi olacağı fikri gibi örnekler ile de kendini ele verir. Neden araştırma yaptığımız, araştırmayı kimin yaptığı ve bu araştırmayı nasıl yaygınlaştırdığımız sorulması gereken sorulardır. Şimdi, Batı Asya'da arkeolojiyi sömürgecilikten daha fazla arındırmanın ve ortak geçmişimizi araştırmak için yerel araştırmacılar ve topluluklarla ortaklaşa çalışmanın tam zamanı!

Zamanının çoktan gelmiş olduğunu düşündüğüm ikinci tür merkeziyetsizleştirme, Batı Asya arkeolojisinde çalıştığımız konularla ilgili. Disiplinin kökleri derin bir şekilde, tarımın veya şehirlerin ortaya çıkışı gibi kilit geçişlerin nispeten kısa dönemlerde gerçekleştiğini öneren bir "devrimler modeline" dayanmakta. "Devrimler modeli", izleyen dönemlerin, içinde ilgi çekici hiçbir şeyin gerçekleşmediği bir "boş zaman dilimi" olarak değerlendirilmesiyle sonuçlanmakta. Avrupa tarihinde bu tür sözde boş zaman dilimlerinin klasik bir örneği, Roma İmparatorluğu ile Rönesans arasındaki sözde boş dönem olan "Orta Çağ"dır (Dagenais ve Greer 2000). Orta Çağ, örneğin Kuzey Avrupa'nın Hıristiyanlaştırılması da dahil olmak üzere, elbette boş olmaktan çok uzak. Batı Asya arkeolojisinde de aynı şekilde, "(Batı) medeniyetin(in) öyküsü" ile ilgili olmadığı düşünülen ve genellikle birkaç bin yıl süren çok sayıda dönem var. Bunlar arasında Son Neolitik, Kalkolitik ve Roma İmparatorluğu'ndan sonraki herhangi bir dönemi sayabiliriz.

Batı Asya'da çalışan arkeologların ve ayrıca Avrupa ve batı merkezli araştırma fonu kuruluşlarının, ilk çiftçilere, ilk şehirlere, ilk devletlere ve ilk imparatorluklara karşı yoğun ilgisi de bir tür eşitsizlik doğurmaktadır. Bu tür bir önyargı sonucunda, geçmişe dair bilgimiz oldukça düzensiz ve eşitsiz hale gelmektedir.—Örneğin, tarımın ilk aşamaları hakkında çok fazla veriye sahibiz, ancak, tarımsal geçimin başlangıcı ile ilk şehirlerin ortaya çıkışı arasındaki birkaç bin yıl hakkında çok daha az bilgimiz var (Pollock 2013, 147; Robb ve Pauketat 2013, 8; Düring 2011). Sonuç olarak, MÖ 6000 ile 3000 yılları arasındaki dönem, Batı Asya'nın büyük bölümünde çok sınırlı şekilde araştırılmış ve bu döneme tarihlenen yerleşimler genellikle bilinçli çalışmalar sonucunda değil adeta tesadüfen kazılmış durumda. Bu bir sorun, çünkü elimizdeki veriler, geçmişe yönelik bir "devrimler modelini" aslında desteklememekte. Örneğin, tarımın ortaya çıkışı Neolitik dönemden çok önce başlayan ve sonrasında da tarım sistemlerimize sürekli olarak yeni ekinlerin

³ Bkz.: <https://eventsignup.ku.dk/icaane13/conference> ; <https://iaassyriology.com/the-board/> ; <https://www.asor.org/about-asor/committees/board-of-trustees-2022/> .

ve hayvanların eklenmesiyle devam eden uzun erimli bir süreçtir. Eski Batı Asya'nın zeytin ve üzüm gibi önemli ürünlerinin birçoğu, ilk çiftçi toplulukların ortaya çıkmasından binlerce yıl sonra ehlileştirilmiştir (Miller 2008; Margaritis 2013; Fuller ve Stevens 2019; Langgut vd. 2019). Yeni ekinlerin ve hayvanların evcilleştirmesi süreci günümüzde de devam etmektedir; kivi meyvesi, greyfurt ve turna yemişi nispeten yakın zamanda üretimi yaygınlaşan örnekler olarak verilebilir (Meyer vd. 2012). Dolayısıyla, tarıma geçiş, eşik olmaktan ziyade, uzun bir süreçtir ve arkeolojide tarım sistemlerinde, örneğin saban ve sulama teknolojilerinin kullanılmaya başlaması gibi gelişmelerin yanı sıra tarımın ve yerleşiklik derecesinin belirgin bir şekilde azaldığı dönemlerde de birçok gelişme görülmektedir.

Geçmişin birkaç eşiğe indirgenebileceği ve bu olayları önemli bir gelişmenin yaşanmadığı sabit konsolidasyon dönemlerinin izlediği fikri artık savunulamaz. Örnek vermemiz gerekirse, ilk tarım toplumları ile ilk kentlerin ortaya çıkışı arasında, süt ürünleri (Evershed vd. 2008; Thissen vd. 2010), şarap ve zeytin üretimi (Düring 2011; Robb ve Pauketat 2013; Pollock 2013), tekstil üretim teknolojileri (Barber 1991; Schoop 2014; Muti 2021), metalin özütlenmesi ve metal döküm teknolojileri (Yener 2000; Thornton 2009; Radivojević vd. 2010) dahil olmak üzere birçok önemli gelişme yaşanmıştır.

Savunduğum üçüncü tür merkeziyetsizleştirme ise çalıştığımız yerle ilgilidir. Geçmişte yaşanan önemli gelişmelerin “medeniyetin beşiği” olarak tasvir edilen kilit bölgelerde meydana geldiği fikrini reddetmemiz gerektiğini düşünüyorum. Önemli gelişmelerin yalnızca Mısır, Mezopotamya ve Yunanistan'da yaşandığı ve çevredeki toprakların, çoğunlukla ilerlemenin pasif alıcıları olarak gösterildiği model artık geçerli değildir. Geleneksel olarak çeper/periferi olarak sınıflandırılan bölgelerde birçok önemli gelişmenin gerçekleştiğine dair veriler gün ışığına çıkmaktadır.

Tarımin gelişimi, bölgesel perspektiflerdeki bu değişime iyi bir örnektir. İkinci Dünya Savaşı'ndan önce, tarımın ilk olarak Mısır ve Mezopotamya ovalarında ortaya çıktığı düşünülmekteyken, Robert Braidwood'un, Jarmo ve Çayönü'ndeki çığır açıcı araştırmasıyla başlayıp günümüze kadar devam eden çalışmalar, tarımın ilk olarak Toros ve Zagros eteklerinde, Bereketli Hilal olarak adlandırılan Levant'ta ve Orta Anadolu'da şekillendiğini, çeşitli ekin ve hayvan türlerinin, bölgesel ve özgün kültürel gelişim süreçleri içinde yerel olarak evcilleştirildiğini ortaya koymaktadır (Zeder 2009; Düring 2011; Baird vd. 2018; Matthews vd. 2020).

Önemli gelişmelerin geleneksel olarak “medeniyetin beşiği” olarak algılanan bölgelerin dışında da gerçekleştiğini gösteren, daha geniş bir coğrafyadan kanıtlar da mevcut. Örneğin, metalurji becerisi, Mezopotamya ovalarından ziyade, önemli ölçüde hem metal cevherlerinin hem de yakıtın bulunduğu İran, Anadolu ve Kafkasya'nın dağlık bölgelerinde gelişmiş (Tengberg 2012; Magee 2014; Charbonnier 2015); zeytin, incir ve üzüm gibi önemli ağaç mahsullerinin tarıma alınması Levant ve Kafkasya'da gerçekleşmiş (Miller 2008; Margaritis 2013; Fuller ve Stevens

2019; Langgut vd. 2019); denizcilik teknolojilerinin doğuşu Basra Körfezi, Levant ve Ege’de olmuş (Broodbank 2006; Carter 2010); tek hörgüçlü develerin evcilleştirilmesi ve hurma ağacı vahalarının geliştirilmesi Arabistan’da gerçekleşmiş (Tengberg 2012; Magee 2014; Charbonnier 2015) ve ilk alfabetik yazılar Levant bölgesindeki toplumlar tarafından geliştirilmiştir (Boyes ve Steele 2020). Bu nedenle, Mezopotamya, Mısır veya Yunanistan gibi bölgeleri geçmişteki önemli gelişmelerde benzersiz bir öneme sahip olarak ön plana çıkararak bakış açısı, Batı Asya ve ötesindeki eski toplumların birbiriyle bağlantılı doğasını yanlış temsil etmektedir. Aslında, geçmişte tüm bölgeler önemli bir rol oynamıştı.

Buraya kadar, arkeolojide yaygın olan iki efsaneden kurtulmamız gerektiğini belirttim ve üç farklı yönden, Batı Asya arkeolojisini merkeziyetsizleştirmenin önemini vurguladım: ilki, dünyanın bu bölgesindeki arkeolojinin Avrupamerkezci ve sömürgeci kökleriyle ve bununla ilişkili sahiplenme ve dışlama uygulamalarıyla yüzleşerek; ikincisi, tarihte önemli değişikliklerin yalnızca kısa eşik dönemlerinde meydana geldiği ve arada uzun boş dönemlerin olduğu “devrimler modelini” çürütürük; ve üçüncüsü, odağımızı sözde birkaç medeniyet beşiğinden, toplumların birbirine bağlı olduğu ve önemli gelişmelerin genellikle geleneksel olarak periferi olarak kabul edilen bölgelerde meydana geldiği bir perspektife doğru kaydırarak. Dolayısıyla, merkeziyetsizleştirme geçmiş toplumların daha kapsayıcı analizine doğru bir hareketi içermektedir.

Yaklaşımımı açıklamak için şimdi eski dünyadaki en büyüleyici fenomenlerden biri olduğunu düşündüğüm, bağlantıların ve karmaşıklıkların arttığı ve azaldığı bir dizi ani yükseliş ve düşüş döngüsünü nasıl anlayabileceğimize döneceğim. Bunlar demografik göstergelerde (Evershed vd. 2008; Thissen vd. 2010), sosyal karmaşıklık göstergelerinde (Barber 1991; Schoop 2014; Muti 2021) ve uzun mesafeli takas ağlarının hacimlerinde açıkça görülmektedir (Yener 2000; Thornton 2009; Radivojević vd. 2010).

Batı Asya’da uzun mesafeli ticaret ağlarının varlığı en azından Buzul Çağı’nın sonunda, Orta ve Doğu Anadolu’daki kaynağından 2000 kilometre uzaklıktaki Levant ve Zagros’ta obsidyenlerin bulunduğu Epipaleolitik olarak adlandırılan döneme kadar takip edilebilmektedir. Bu ağlar takip eden Çanak Çömleksiz Neolitik Dönem’de de devam eder (Chataigner 1998; Frahm ve Tryon 2018). Buna karşın, yaklaşık MÖ 7000’den itibaren, takip eden Çanak Çömlekli Neolitik’te, bölgeler arası takas ağlarına dair kanıtlar daha sınırlıdır. Daha sonra, Obeyd Dönemi’nde (MÖ yak. 5300-4700), Basra Körfezi boyunca muhtemelen elimizdeki en eski deniz ticaretinin kanıtı olan Obeyd çanak çömlekleri bulunmaktadır (Carter 2010; Carter 2018). Yaklaşık bin yıl sonra, Geç Uruk Dönemi’nde (MÖ yak. 3300) kısmen ticaretin genişlemesine bağlı olarak Uruk buluntu toplulukları güney Mezopotamya’nın dışına doğru önemli bir yayılım gösterir (Algaze 1993, 2001; Stein 2005). Uruk ağlarının MÖ 3. binyılın başlarındaki çöküşünden sonra, MÖ 2600 civarında başlayıp MÖ 2200 civarında sona eren “ikinci kentsel devrim” olarak adlandırılan (Akkermans ve Schwartz 2003), bölgeler arası ticaretin arttığı bir

başka evre daha vardır. Orta ve Son Tunç Çağı'nı kapsayan MÖ 2000 ile 1200 yılları arasındaki dönem, Batı Asya'da ikinci nesil imparatorluk devletlerinin yükselişine tanıklık eden, genellikle uzun mesafeli ticaretin ve karmaşıklığın arttığı bir başka dönem olarak kabul edilmektedir (Thompson 2006; Wilkinson 2014; Beaujard 2019; Arnott 2022).

Meseleleri oldukça basite indirirsek, Batı Asya'da bölgeler arası ticaretin arttığı, birkaç yüz yıl süren dönemlerin, bu tür takas ağlarının daha az görünür olduğu dönemlerle değiştiği döngüsel bir gelişimden bahsedebiliriz⁴. Bu değişiklikler sosyal karmaşıklık derecesi, kentleşme oranları ve nüfus seviyelerindeki değişimlerle ilişkili görünmektedir. Ticaret ağlarının ölçeği zaman içinde artmış, örneğin Obeyd döneminde Basra Körfezi'ne odaklanan bölgesel ağlarla başlayıp MÖ 3. binyıla gelindiğinde Avrasya ve Afrika'nın büyük bölümünü kapsar hale gelmiştir. Bu dönemde, Baltık'tan kehribar, Afganistan'dan lapis lazuli, Umman'dan bakır ve Tacikistan'dan kalay gibi malzemelerin binlerce kilometre uzağa taşınmış olduğunu takip edebiliriz (Massa ve Palmisano 2018; Powell vd. 2022). Uzun mesafeli takas ağlarının nasıl ve neden ortaya çıktığı henüz tam olarak anlaşılammıştır.

Son on yıllarda, takas ağlarının ortaya çıkışı ve sonlanması süreçlerine dair bir dizi yaklaşım önerilmiştir. 1980'lerde *çekirdek bölge-periferi* modelleri popüler iken, sonrasında *dünya sistemi kuramı* kısmen bu modellerin yerini almış ve son yıllarda *küreselleşme* terimi popüler hale gelmiştir (Larsen 1987; Algaze 1993; Allen 2005; Jennings 2011; Hodos 2017; Beaujard 2019; Kristiansen vd. 2018). Tüm bu kuramlar, uzun mesafeli ticaret ağlarının ortaya çıkışını bir yandan Mısır, Mezopotamya ve İndus'ta egemen olan karmaşık toplumların gelişimine bağlamakta, diğer yandan ise bu ekonomik merkezlerin çevresinde bulunan ve yan kaynak sağlayan ekonomilerin doğuşu fikrine dayandırmaktadır⁵. Bu ekonomik egemenlik ilişkileri bir kez yerleştikten sonra sistemin işleyiş biçimiyle pekişir ve bir kriz döneminin ardından önceki dönemin ekonomik ilişkileri sıklıkla yeniden ortaya çıkar. Bu tarz anlatılarda, örneğin bahsi geçen merkezlerin yüksek nüfus yoğunluğunu destekleyen alüvyonlu bölgelerde geliştiği fikrinde ve küreselleşme dönemlerinin sona ermesinin sıklıkla iklim değişiklikleri, salgın hastalıklar ve kitlesel göç dönemleriyle bağlantılı olarak değerlendirilişinde genellikle önemli ölçüde determinist bir yaklaşım vardır (Algaze 2008; Cline 2014; Thompson 2020; Kemp ve Cline 2022; Newhard ve Cline 2022).

⁴ Bu değişim dalgaları daha önce A ve B Aşamaları, Adaptasyon Döngüleri ve Uzun Döngüler olarak çeşitli şekillerde tanımlanmıştır (bkz.: Frank ve Gills 2000; Frank ve Thompson 2005; Thompson 2020; Kemp ve Cline 2022; Newhard ve Cline 2022).

⁵ Örneğin, oldukça etkili çalışmasında Jennings (2011, 35-56) eski çağlarda küreselleşme süreçlerini kentler ve kentlerin ekonomik ihtiyaçlarıyla ilişkilendirir. Benzer görüşler, arkeolojide yeni küreselleşme ekolünde başka araştırmacılarca da önerilmiştir (bkz.: Robertson 2017, 55).

Bu nedenle, geçmişteki “küreselleşme dönemleri” hakkındaki baskın söylem oldukça determinist olup merkez ve periferi arasında eski Batı Asya için yanlış olan bir ikilemden yola çıkmakta ve en önemlisi bağlantılar kurup, takasta bulunan insanları ve toplumları tamamıyla görmezden gelmektedir. Tıpkı modern dünyada olduğu gibi “küreselleşme”, sosyal faaliyetlerin ve seçimlerin sonucu olan bir şey olmaktan çok, insanların başa çıkmak zorunda olduğu bir doğa gücü olarak tasvir edilmektedir (Boivin ve Frachetti 2018).

Yine de eski Batı Asya’da takas ağlarının, ancak insanların katılımını motive eden teşvikler temelinde işleyebileceği açıktır. Mezopotamyalı seçkinler, büyük iş gücünün yiyecek tayarına bağımlı hale geldiği ve muhtemelen dünyanın ilk sınıflı toplumuna ev sahipliği yapan (Pollock 1999; Bernbeck 2009) güney alüvyonlarında baskı sistemleri yaratabilmiş olsalar da İran veya Anadolu’nun dağlık bölgelerinde ya da Arabistan veya Kıbrıs’ta yaşayan küçük ölçekli toplumlar üzerinde gerçek bir güce sahip değildiler. Dolayısıyla, ticaret ağlarının nasıl ve neden ortaya çıktığını anlamak istiyorsak, yalnızca ovaları iskan eden yoğun nüfuslu kentlerin malzeme talebine bakmak yeterli bir açıklama sağlamayacaktır. Aksine, komşu bölgelerdeki insanların neden ve kimin için mal üretimine ve takasa katıldıklarını sorabiliriz. Örneğin, cevherlerden metal çıkarmak ve metal dökmek için gerekli olan karmaşık becerilerin Batı Asya’nın dağlık bölgelerinde geliştirildiğine ve üretilen nesnelere öncelikle bu yayla bölgelerindeki toplumlar tarafından tüketildiğine dair elimizde çok sayıda kanıt bulunmaktadır. Mezopotamya ovalarının, metalurjinin ortaya çıkışında ve metal objelerin takasında hiçbir şekilde merkezi konumda *olmadığı* anlaşılmaktadır (Yener 2000; Lehner ve Yener 2014). Bu nedenle, yerel kültürel gelişimleri araştırdığımız ve toplumların neden ve nasıl takas ağlarına dahil olduklarını yeniden kurgulamaya çalıştığımız merkeziyetsizleştirilmiş bir yaklaşım gereklidir.

Kalkolitik Kıbrıs (MÖ 4000-2400), ticaret ağlarının gelişiminin ve bu ağlara katılımın ancak yerel kültürel gelişimler bağlamında anlaşılabilirliğinin mükemmel bir örneğidir. Adanın dört bir yanında uzun mesafeli ticaret ağlarına dahil olan karmaşık kent toplumlarının geliştiğini görsek de Kıbrıs, yuvarlak evlerden oluşan köyleri, bahçecilik ve avcılığa dayalı geçim kaynakları ve Kıbrıs’a özgü çanak çömlek ve heykelcikler gibi kültürel gelenekleri ile özgünlüğünü korumaktadır. Ancak bu, Kıbrıs’taki Kalkolitik toplulukların çevre bölgelerden kopuk olduğu anlamına gelmez. Kalkolitik yerleşimlerde ve mezarlarda, adaya ithal edildiği açık olan fayans boncuklar ve Anadolu bakırından yapılmış metal eserler gibi nesnelere yanı sıra, belirli boncuk ve heykelcik türleri gibi Anadolu prototiplerini taklit eden nesnelere de bulmaktayız. Dolayısıyla, yabancı nesnelere Kalkolitik topluluklar tarafından seçilerek sahiplenilirken, diğer pek çok şey sahiplenilmemiştir.

Takip eden İlk Tunç Çağı’nda (MÖ 2400-1900), Anadolu’dan gelen sığır, eşek ve yeni koyun türleri gibi yeni evcil hayvanların; saban, tekstil ve pişirme teknolojileri, metalurji bilgisi ve çanak çömlek toplulukları gibi yeni nesnelere ve teknolojilerin Kıbrıs’ta geniş bir şekilde benimsendiğini görüyoruz. Bu durum daha önce Anadolu nüfusunun Kıbrıs’a göç ettiğine dair

bir kanıt olarak yorumlanmıştır (Frankel 2000, 2005; Webb ve Frankell 2007, 2011), ancak eleştirel bir analiz, bir kez daha, İTÇ Kıbrıs'ında Anadolu kökenli seçici bir nesne ve uygulama repertuarının ortaya çıktığını ve bu nesnelerin Anadolu'dakilerden farklı uygulamaların içine yerleştirildiğini göstermektedir. Örneğin, Anadolu tarzı içki kapları toplu kaya mezarlarında görülürken, Türkiye'de mezarlar tektir ve normalde sürahi ve kadehlerden oluşan içki kapları içermezler. Dolayısıyla, bir kez daha, Kıbrıslı toplumların yabancı şeyleri kültürel olarak kendilerine mal ederek komşu bölgelerden gelen malzeme ve teknolojilerle kendi koşullarında etkilere girmesiyle karşı karşıyayız.

Aynı şekilde, Batı Asya'nın diğer ucunda, Doğu Arabistan'da, MÖ 3. binyılda karmaşıklığın ortaya çıkışı genellikle Mezopotamya ve Hindistan'a bakır ihracatıyla ilişkilendirilmiştir (Weeks 2016; Laursen ve Steinkeller 2017; Giardino 2019). Ancak, mezar yapılarında Cemdet Nasr tipi ithal kaplara rastlanması nedeniyle bir zamanlar Mezopotamyalı kolonicilere atfedilen karmaşık yerleşimlerin, özenli mezarların ve bakır metalurjisinin ortaya çıkışı (Orchard 1995), sulama teknolojilerinin geliştirilmesi ve anıtsal yapıların ve mezarların gelişimini mümkün kılan kaynakları sağlayan ve bakır üretiminde çalışan insanları besleyen hurma vahası tarımının benimsenmesiyle mümkün olan yerel bir kültürel eğilim olarak açıklanabilir (Cleuziou 2009; Tengberg 2012; Magee 2014; Charbonnier 2015). Dolayısıyla, eğer Doğu Arabistan'daki insanların neden ve nasıl önemli miktarlarda bakırın ihraç edildiği uzun mesafeli ticaret ağlarına katıldığı anlaşılacak isteniyorsa, analizler, Mezopotamya ve Hindistan'ın kentleşmiş ovalarından ziyade yerel eğilimlerin incelenmesiyle başlamalıdır; üstelik bakırın Batı Asya'da bol miktarda bulunduğu göz önünde bulundurulduğunda, bu talep Doğu Arabistan dışındaki diğer üreticiler tarafından da kolaylıkla karşılanabilirdi.

Tarih öncesi Batı Asya'da büyük ticaret ağlarının nasıl ortaya çıktığını anlamak istiyorsak, Kıbrıs ve Umman gibi bölgelerin yerel özelliklerinin analizinin şart olduğunu savunuyorum. Geçmiş ticaret ağlarının bu yerel özellikler dikkate alınmadan yapılan analizleri, modernist ekonomi kuramlarının uymadığı bir dünyaya, modern bakışın doğrudan bir yansıtması olur ve sonuç olarak geçmişte olayların neden ve nasıl gerçekleştiğini açıklayamayız. Batı Asya'nın arkeolojisini merkeziyetsizleştirmek zor ve zaman alıcı olacaktır ve kapsayıcı araştırma ekipleri tarafından ele alınmalıdır, ancak bu bize eski Batı Asya'daki geçmiş toplumlar hakkında çok daha zengin ve doğru bir anlayış sunacak ve geçmişteki ani yükseliş ve düşüş dönemleri hakkındaki perspektifimize, insanı entegre edebilmemizi sağlayacaktır.

Bu nedenle şu anda araştırmalarım hem Kıbrıs'ta hem de Umman'da yaklaşık 5000 yıl öncesine tarihlenen tarihöncesi alanları inceleyen saha çalışmalarını içeriyor ve sosyal değişimlerin yerel gelişim süreçlerini haritalamak ve bu toplumların daha geniş takas ağlarına nasıl ve neden katıldıklarını anlamak amacını taşıyor. Yaklaşık sekiz yıldır devam eden bu çalışma, MÖ 3. binyıl toplumları ve ticaret ağları hakkında heyecan verici veriler sağlamaya başladı.

Kıbrıs Üniversitesi ile ortaklaşa yürüttüğümüz Kalkolitik Chlorakas-*Palloures* kazılarımızda, adanın ilk dökme metal objelerine dair veriler elde ediyoruz. Örneğin, bu erken döneme ait evlerden birinde tüm durumda bir çömlek içinde bırakılan ve şu an için adada bilinen en eski bakır baltayı da içeren bir zula bulduk. Kurşun-izotop analizi, baltanın, kaynağını Toros dağlarına bağlayabileceğimiz bakırdan üretildiğini göstermekte (Düring vd. 2021). İthal edilen bu nesne, Kıbrıs toplumlarının daha geniş takas ağlarıyla nasıl bağlantı kurmaya başladığını göstermekte ve başlangıçta esas olarak zaten aşına oldukları formlarda, ancak yeni malzemelerden yapılmış nesnelere ilgilendiklerini öneren bulmacanın önemli bir parçasını sunmaktadır: hem mevcut kültürel uygulamalara kolayca entegre edilebilen hem de sosyal ayrımları ifade etmek için kullanılabilen baltalar ve boncuklar. Ada içinden ve dışından ithal edilen nesnelere, bazı insanların daha yüksek statü elde etmeye çalıştığı bir toplumda kullanıldığı anlaşılmaktadır; bu durum, özellikle sosyal ve ekonomik güç elde etmek için inşa edilen bazı çok büyük evlerde açıkça görülmektedir (Klinkenberg ve Düring 2023).

Benzer şekilde, Umman'da Sahar'ın iç bölgelerinde endişe verici bir hızla yok olan arkeolojik peyzajları belgeleyen Wadi al-Jizzi Arkeoloji Projesi'nde, küçük ölçekli bakır üretimi yapan küçük kırsal yerleşimlerde Tunç Çağı'na tarihlenen çok sayıda ithal ürün bulduk. Bunlar arasında İndus bölgesi ve Bahreyn'den getirilen örnekler yer almaktadır (Düring vd. 2019). Umman'daki bu kırsal Tunç Çağı toplumlarını ve takas ağlarının onlar için ne kadar önemli olabileceğini daha iyi anlamak için, çok umut verici bir alanda küçük ölçekli kazılara başladık. Araştırma ekibimle birlikte Kıbrıs ve Arabistan'daki bu tür saha çalışmaları sayesinde, önümüzdeki yıllarda MÖ 3. binyılda Batı Asya'da sosyal ve ekonomik ağların nasıl heyecan verici bir ölçekte genişlediği ve Kıbrıs ve Umman'da geleneksel olarak algılanan çekirdek bölgelerin dışındaki insanların bu ağlara nasıl katılmaya başladığı sorularına daha fazla ışık tutabilmeyi umuyorum.

Decentring the Archaeology of West Asia – Reconsidering Early Trade Networks and Social Complexities¹

Bleda S. Düring^a

Archaeologists have been enormously successful in achieving increasingly detailed knowledge about the human past. Especially from the 1960s onwards a range of new scientific technologies combined with rigorous and systematic archaeological research, has resulted in great progress in our data and our capabilities (Kristiansen 2014). However, I argue that the development of archaeology in general, and that of West Asia in particular, is constrained by two pervasive and problematic myths. These myths simplify and compress the past and have formed the basis for our studies, despite much empirical evidence to the contrary. I will argue that to overcome these two myths it is crucial to decentre the archaeology of West Asia and practice a more inclusive study of the past. To illustrate this decentred approach, I will focus on the rise of exchange networks in the third millennium BCE in West Asia.

The first myth is that specific regions were uniquely important for the development of human societies. Classic examples of such regions are Mesopotamia, Egypt, and Greece (Larsen 1989; Steele 2005; Diaz-Andreu 2007). These regions were seen as the centers of civilisation, and surrounding regions were regarded as peripheral. Further, these central regions were cast in a sequence, in which ‘the torch of civilisation’ was passed from its original cradle in West Asia, to ‘classical civilization’, and finally to the ‘modern west’².

The second myth of archaeology is that the key developments in our past occurred during relatively brief periods of rapid transformation. Gordon Childe, arguably the most influential archaeologist of all times, identified a series of past ‘revolutions’ including the ‘Neolithic Revolution’, the ‘Urban Revolution’, and eventually the ‘Industrial Revolution’ from which the modern world sprang, and which has led to our current ecological crisis (Childe 1936, 1950).

¹ Prof. B.S. Düring’s opening speech upon acceptance of the Department of Archaeology professor position at Leiden University on Monday, March 27, 2023.

² There is a frieze above the entrance to the Oriental Institute in Chicago, an important centre for the study of ancient Western Asia, where this exact theme is visualized, see Larsen 1989).

Today I would like to discuss the problems that these two myths—that specific regions were uniquely important and that key transitions occurred as ‘revolutions’—cause and I will put forward an alternative approach. Central to this approach is the concept of ‘decentring’ (Doja 2006; Schneider and Hayes 2020). In short, this is the idea that we should reject any form of centring or essentialism, in which any particular region or period is classified as constituting the key to what happened in the past. This perspective has three major implications for the archaeology of West Asia, which concern: first, for how we work; second, what we study; and third, where we work. I will discuss each of these implications in turn, and after that I will present the case study of exchange networks in the third millennium BCE.

First, how do we practice archaeology? The archaeology of West Asia was initiated by European explorers in the nineteenth century working with the support of major powers such as Britain, France, and Germany (Said 1995; Bahrani 1998; Matthews 2003; Bernbeck and Pollock 2004; Swenson 2013; Shortland 2022). The idea was to reveal the world in which the Bible and classical civilization had emerged: the perceived double roots of western civilization. The first archaeological projects were little more than looting expeditions, the success of which was measured by the number of objects retrieved and brought to the museums of European capitals. Only gradually did archaeology become a serious discipline in which careful stratigraphic excavation, analysis of the assemblages extracted, and detailed publication became increasingly important.

Today the archaeology of West Asia remains dominated by archaeologists from western countries (Europe, the USA, Canada) both in the field and in publications, although in some countries of West Asia, such as Turkey, Israel, Iran, and Jordan, a strong tradition of national archaeology has also emerged. International organizations focusing on ancient West Asia, such as the *International Congress on the Archaeology of the Ancient Near East*, the *Recontre Assyriologique Internationale*, and the *American Society for Oriental Research*, organize events only in Europe or the USA and their boards are almost exclusively filled with European and north American scholars.³ Thus, the critique of Edward Said in his book *Orientalism*, in which he characterized scholars studying the east as appropriating a constructed other, remains relevant today (Said 1995; Bernbeck 2012; Meskell 2020). This starts with seemingly trivial things. For example, the term ‘Near East’ which remains popular in the study of ancient West Asia betrays a continued and problematic eurocentrism, like the idea that some periods or regions in the archaeology of West Asia are more relevant for ‘our’ development and others are better left to local archaeologists. The questions: why we do research; who does the research; and how we disseminate that research, need to be asked. It is high time to further decolonize archaeology in West Asia and work in partnership with local researchers and communities to investigate our shared past.

³ See <https://eventsignup.ku.dk/icaane13/conference>; <https://iaassyriology.com/the-board/>; <https://www.asor.org/about-asor/committees/board-of-trustees-2022/>.

A second type of decentring that I think is long overdue relates to what we study in the archaeology of West Asia. The discipline remains rooted in a ‘revolutions model’ of the past in which key transitions, such as the emergence of farming or cities, occurred during relatively brief periods. The consequence of this ‘revolutions model’ is that extended periods are considered as ‘empty time’, in which nothing of interest occurred. In European history a classic example of such a supposedly empty time period consists of ‘the Middle Ages’ - the supposedly blank period between the Roman Empire and the Renaissance (Dagenais and Greer 2000). The Middle Ages were, of course, far from empty, including for example the Christianisation of northern Europe. In the archaeology of West Asia there are likewise a multitude of periods – often lasting several thousands of years – that have been considered not pertinent to the ‘story of (western) civilization’. These include the Late Neolithic, the Chalcolithic, and any period postdating the Roman Empire.

Archaeologists working in West Asia and research funding organisations across Europe and beyond continue to have an extreme bias towards the first farmers, the first cities, the first states, and the first empires. This bias has serious implications in that our knowledge of the past is markedly uneven – for example, we have a lot of data for the first phase of farming, but much less for the several millennia between the start of agricultural subsistence and the emergence of the first cities (Pollock 2013, 147; Robb and Pauketat 2013, 8; Düring 2011). As a consequence, the period between about 6000 and 3000 BCE in West Asia has seen very limited research across large parts of this region, and sites dating to this period were often excavated by accident rather than on purpose.

This is a problem, because the ‘revolutions model’ of the past is actually not supported by our evidence. For example, the emergence of farming is a long drawn-out process that starts long before the Neolithic and continues long after, with the constant addition of new crops and animals to our agricultural systems. Many of the key crops of ancient West Asia, such as olive and grape were domesticated thousands of years after the first farming communities are attested (Miller 2008; Margaritis 2013; Fuller and Stevens 2019; Langgut et al. 2019), and the addition of new crops and animals continues up to the present, with for example kiwi fruits, grapefruit, and cranberries brought into cultivation relatively recently (Meyer et al. 2012). Thus, the transition to farming is an extended process rather than a threshold event, and in archaeology we can see many developments in farming systems, for example with the introduction of the plough and irrigation technologies, as well periods in which farming and the degree of sedentism decreased markedly.

The idea that the past can be reduced to a few threshold events that are followed by stable periods of consolidation – in which no significant developments occurred – is thus no longer tenable. For example, in between the earliest farming societies and the earliest cities many

significant developments take place, including the emergence of dairy products (Evershed et al. 2008; Thissen et al. 2010), wine and olive cultivation (Pollock 2013, 147; Robb ve Pauketat 2013, 8; Düring 2011), textile production technologies (Barber 1991; Schoop 2014; Muti 2021), and metal extraction and casting technologies (Yener 2000; Thornton 2009; Radivojević et al. 2010), to name only a few developments of major importance.

The third type of decentring I argue for revolves around where we work. I think we need to reject the idea that important developments in the past occurred mainly in key regions portrayed as ‘cradles of civilization’. A model in which significant developments only occurred in Egypt, Mesopotamia, and Greece, and in which surrounding lands are cast as largely passive recipients of progress, is no longer viable. More and more data are emerging that many crucial developments took place in regions traditionally classified as peripheries.

A good example for this shift in regional perspectives is the development of farming. While before the second world war the idea was that agriculture first emerged in the lowlands of Egypt and Mesopotamia, subsequent work – starting with seminal research by Robert Braidwood at Jarmo and Çayönü and continuing to the present – has established that farming first took shape in the foothills of Taurus and the Zagros, in the Levant (the so-called Fertile Crescent) and in central Anatolia, and that various crops and animal species were locally domesticated within a variety of regionally specific cultural trajectories (Zeder 2009; Düring 2011; Baird et al. 2018; Matthews et al. 2020).

This pattern, in which important developments occurred outside the traditionally perceived ‘cradles of civilization’ is something that is attested more broadly. For example, the development of metallurgical know-how occurred largely in the mountainous regions of Iran, Anatolia and the Caucasus, where both metal ores and fuel were present, rather than in the Mesopotamian lowlands (Tengberg 2012; Magee 2014; Charbonnier 2015); the domestication of crucial tree crops such as olive, fig, and grape, occurred in the Levant and in the Caucasus (Miller 2008; Margaritis 2013; Fuller and Stevens 2019; Langgut et al. 2019); the rise of seafaring technologies occurs in the Arabian Gulf, the Levant, and the Aegean (Broodbank 2006; Carter 2010); the domestication of dromedary camels and the development of palm garden oasis agriculture occurs in Arabia (Tengberg 2012; Magee 2014; Charbonnier 2015) and the first alphabetic scripts were developed by Levantine societies (Boyes and Steele 2020). Therefore, a perspective that foregrounds regions such as Mesopotamia, Egypt, or Greece, as uniquely important in crucial developments in the past, misrepresents the interconnected nature of ancient societies in West Asia and beyond, in which all regions have a role to play.

So far I have made the case that we need to break free from two pervasive myths in archaeology and that it is crucial to decentre the archaeology of West Asia in three ways: first, by confronting the Eurocentric and colonial roots of archaeology in this part of the world and the practices

of appropriation and exclusion that are associated with it; second, by debunking a ‘revolutions model’ of the ancient past, in which significant changes occurred only during brief threshold periods, with long empty periods in between; and third, by shifting our focus away from a few supposed cradles of civilization towards a perspective in which societies were interconnected and significant developments occurred often in regions that were traditionally considered peripheral. Thus, decentring involves a move towards a more inclusive analysis of past societies.

To illustrate my approach, I will now turn to what I think is one of the most fascinating phenomena in the ancient world, which is how we can understand a series of boom-and-bust cycles in which connectivities and complexities increase and decrease. These are evident in demographic proxies (Evershed et al. 2008; Thissen et al. 2010), indicators for social complexity (Barber 1991; Schoop 2014; Muti 2021), and in the volumes of long-distance exchange networks (Yener 2000; Thornton 2009; Radivojević et al. 2010).

The existence of long-distance trade networks in West Asia can be traced back at least to the end of the Ice Age, in the so-called Epipaleolithic, in which we find obsidian from central and eastern Anatolia up to 2000 kilometers away from their source in the Levant and the Zagros, and these networks continue into the subsequent Aceramic Neolithic (Chataigner 1998; Frahm and Tryon 2018). By contrast, in the Ceramic Neolithic, that follows after, from about 7000 BCE, there is much more limited evidence for interregional exchange networks. Subsequently, in the Ubaid period (ca 5300-4700 BCE), we find Ubaid ceramics across much of the Arabian Gulf, which is possibly evidence for the earliest maritime exchange networks for which we have evidence (Carter 2010; Carter 2018). About a millennium later, in the Late Uruk period (ca. 3300 BCE) a significant expansion of Uruk assemblages occurred out of southern Mesopotamia, which was linked at least in part to an expansion of trade (Algaze 1993, 2001; Stein 2005). After the demise of the Uruk networks in the early third millennium BCE, there is another phase of increased interregional trade, that has been labelled ‘the second urban revolution’ (Akkermans and Schwartz 2003), starting around 2600 BCE, which came to an end around 2200 BCE. The period between 2000 and 1200 BCE, comprising of the Middle and the Late Bronze Age, is generally regarded as another period of increased long-distance trade and complexity, and witnessed the rise of the second generation of imperial states in West Asia (Thompson 2006; Wilkinson 2014; Beaujard 2019; Arnott 2022).

If we simplify matters considerably, we appear to be dealing with a cyclical development in West Asia, in which periods of increased interregional trade lasting several hundreds of years are alternated with periods in which such exchange networks are less visible⁴. These changes

4 These waves have variously been described as A and B Phases, Adaptive Cycles, and Long Cycles (see Frank and Gills 2000; Frank and Thompson 2005; Thompson 2020; Kemp and Cline 2022; Newhard and Cline 2022).

appear to have been correlated with changes in the degree of social complexity, urbanism ratios, and population levels. The scale of these trade networks increases over time, starting with regional networks, focusing for example on the Arabian Gulf in the Ubaid, and by the third millennium BCE, included large parts of Eurasia and Africa. In this period, we can trace materials such as amber from the Baltic, lapis lazuli from Afghanistan, copper from Oman, and tin from Tajikistan being transported over thousands of kilometers (Massa and Palmisano 2018; Powell et al. 2022). How and why these long-distance exchange networks arose remains poorly understood.

The emergence and demise of these exchange networks has been analysed with a series of related approaches in the past decades. In the 1980s *core – periphery* models were popular, which were then replaced in part by *world system theory*, and in more recent years the term *globalization* has become popular (Larsen 1987; Algaze 1993; Allen 2005; Jennings 2011; Hodos 2017; Beaujard 2019; Kristiansen et al. 2018). All of these theories are predicated on the idea that the motor behind the emergence of long-distance trading networks is the development of dominant complex societies, located in Egypt, Mesopotamia, and the Indus on the one hand, and the emergence of subsidiary resources supplying economies in the peripheries around these economic core societies, on the other.⁵ Once in place, these relations of economic domination are reinforced by how the system operates, and after a period of crisis the economic relations of the preceding period will often re-emerge. Typically, there is a considerable degree of determinism in these accounts, for example in that centers develop in alluvial regions capable of supporting high population densities, and in that the demise of globalization episodes is often linked to climate changes, epidemics, and mass migrations episodes (Algaze 2008; Cline 2014; Thompson 2020; Kemp and Cline 2022; Newhard and Cline 2022).

The dominant discourse on past ‘globalisation episodes’ is thus highly deterministic and starts from a false dichotomy between cores and peripheries that is inaccurate for ancient West Asia, and, most importantly, completely ignores the people and societies that were creating connections and exchanging things. Like in the modern world ‘globalisation’ is portrayed as a force of nature that people have to deal with, rather than something that is the result of social activities and choices (Boivin and Frachetti 2018).

Yet, it is clear that exchange networks in ancient West Asia could only have worked on the basis of incentives that motivated people to participate. While Mesopotamian elites might have been able to create systems of coercion in the southern alluvium, in which large workforces became

⁵ For example, in his influential study Jennings (2011, 35-56) links ancient globalisation episodes to cities and their economic needs. Very similar views are presented by other scholar in the new globalisation school in archaeology, such as in Robertson (2017, 55).

dependent on food rations and had to work in what was probably the world's first class society (Pollock 1999; Bernbeck 2009), these Mesopotamian elites had no real power over people in the mountainous regions of Iran or Anatolia, or small scale societies in Arabia or Cyprus. Thus, if we want to understand how and why trade networks arose, looking at the demand for materials in densely populated urban lowlands is not a sufficient explanation. Instead, we can ask why people in adjacent regions participated in the production and exchange of goods and for whom. For example, we have much evidence that the complex skills necessary for extracting metals from ores and metal casting were developed in the mountainous regions of West Asia, and that the objects produced were primarily consumed by societies in these upland regions. It appears that the Mesopotamian lowlands were *not* at all central in the emergence of metallurgy and in the exchange networks of metal objects (Yener 2000; Lehner and Yener 2014). Therefore, a decentred approach is required in which we investigate local cultural trajectories and try to reconstruct why and how societies engaged in exchange networks.

Chalcolithic Cyprus (4000-2400 BCE) is the perfect example of the point that the development of and engagement with trade networks can only be understood in the context of local cultural trajectories. While around the island we see the development of complex urban societies engaging in long distance trade networks, Cyprus remains staunchly unique in its cultural traditions, including villages composed of roundhouses, subsistence based on horticulture and hunting, and pottery and figurines that are distinctly Cypriot. This does not mean, however, that Chalcolithic communities in Cyprus were disconnected from the surrounding regions. In Chalcolithic settlements and graves, we find objects such as faience beads and metal artefacts made of Anatolian copper that were clearly imported to the island, as well as objects that imitate Anatolian prototypes such as particular types of beads and figurines. Foreign objects were thus selectively appropriated by Chalcolithic communities, whereas a lot of other things were not.

In the subsequent Early Bronze Age (2400-1900 BCE) in Cyprus, we see a broad adoption of objects and technologies from Anatolia, including new domestic animals, such as cattle, donkey and new breeds of sheep, the plough, new textile and cooking technologies, metallurgical know-how, and pottery assemblages. This has previously been interpreted as evidence for the migration of Anatolian populations to Cyprus (Frankel 2000, 2005; Webb and Frankell 2007, 2011), but a critical analysis shows that, once again, a selective repertoire of objects and practices of Anatolian origin occur in EBA Cyprus, and these objects were embedded in practices distinct from those in Anatolia. Thus, for example, Anatolian style drinking sets occur in collective rock cut graves, whereas in Turkey graves were single and do not normally contain drinking sets consisting of pitchers and cups. Thus, once again, we are dealing with Cypriot societies engaging on their own terms with materials and technologies from neighbouring regions, by culturally appropriating foreign things.

Likewise, at the other end of West Asia, in eastern Arabia, the emergence of complexity in the third millennium BCE has often been linked to the export of copper to Mesopotamia and India (Weeks 2016; Laursen and Steinkeller 2017; Giardino 2019). However, the emergence of complex settlements, elaborate burial tombs, and copper metallurgy, once attributed to Mesopotamian colonists because of the occurrence of imported vessels of Jemdet Nasr type in graves structures (Orchard 1995), can only be explained as an indigenous cultural trajectory that was made possible by the development of irrigation technologies and the adoption of date palm oasis agriculture, which provided the resources that made the development of monumental buildings and graves possible, and fed the people working in copper production (Cleuziou 2009; Tengberg 2012; Magee 2014; Charbonnier 2015). Therefore, if one wants to understand how and why people in eastern Arabia became connected to long distance trade networks in which substantial quantities of copper were exported, the analysis has to start from the study of local trajectories rather than the demand in the urbanized lowlands of Mesopotamia and India, a demand which moreover could easily have been met by other producers outside eastern Arabia, given that copper is abundantly present throughout West Asia.

I argue that if we want to understand how large trade networks emerged in prehistoric West Asia an analysis of local trajectories such as those on Cyprus and Oman is essential. Without a consideration of these local trajectories the analysis of past trade networks becomes a projection of modernist economic theories to a world where they do not fit, and consequently we will not be able to explain why and how things happened in the past. Decentring the archaeology of West Asia will be challenging and time consuming, and needs to be tackled by inclusive research teams, but it will provide us with a much richer and a more accurate understanding of past societies in ancient West Asia and allows us to bring people back into our understanding of past boom and bust episodes.

It is for this reason that my research currently includes fieldwork projects investigating prehistoric sites dating to some 5000 years ago in both Cyprus and Oman, with the aim of mapping out local trajectories of social changes and understanding how and why these societies engaged in broader exchange networks. This work has been undergoing for some eight years and has started to yield exciting data on societies and trade networks in the third millennium BCE.

In our excavations at the Chalcolithic site of *Chlorakas-Palloures*, undertaken jointly with the University of Cyprus, we have been finding important new evidence on the earliest period in which cast metal objects occurred in Cyprus, in the form of a cache of objects left behind in a complete jar in one of the houses, which included the oldest currently known copper axe from the island. This axe was produced of copper that we can source to the Taurus mountains with some confidence, using lead-isotope analysis (Düring et al. 2021). This imported object provides an important piece of the puzzle of how Cypriot societies started to connect with broader

exchange networks, and that at first, they were mainly interested in objects with which they were already familiar but made in new materials: axes and beads, which could be both easily integrated into existing cultural practices and be used to mark social distinctions. It seems that imported objects from within and beyond the island were used in a society in which some people were trying to attain higher status, as is most evident in some very large houses that were created to assert social and economic power (Klinkenberg and Düring 2023).

Likewise, in the Wadi al-Jizzi Archaeological Project, which investigates the hinterlands of Sohar in Oman to document archaeological landscapes that are vanishing at an alarming speed, we have been finding numerous imports dating to the Bronze Age in small rural settlements engaged in small scale copper production. These include imports from the Indus region and Bahrain (Düring et al. 2019). In order to better understand these rural Bronze Age societies in Oman, and how exchange networks might have been important to them, we have started small scale excavations at a very promising site. Through such fieldwork projects in Cyprus and Arabia, with my research team I hope to shed more light in the coming years on the exciting widening of social and economic networks that occurred in the third millennium BCE across West Asia and how people outside the traditionally perceived core regions in Cyprus and Oman began to participate in these networks.

References

- Akkermans, P.M.M.G., Schwartz, G.M. 2003. *The Archaeology of Syria, From Complex Hunter-Gatherers to Early Urban Societies (ca. 16.000-300 BC)*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Algaze, G. 1993. *The Uruk World System, The Dynamics of Early Mesopotamian Civilization*. Chicago: University of Chicago Press.
- Algaze, G. 2001. The Prehistory of Imperialism: The Case of Uruk Period Mesopotamia. M. S. Rothman (Ed.), *Uruk Mesopotamia and its Neighbours. Cross-Cultural Interactions in the Era of State Formation*, Santa Fe: School of American Research, 27-84.
- Algaze, G. 2008. *Ancient Mesopotamia at the Dawn of Civilization: The Evolution of an Urban Landscape*, Chicago: University of Chicago Press.
- Allen, M. 2005. Power is in the Details: Administrative Technology and the Growth of Ancient Near Eastern Cores. C. Chase-Dunn, E.N. Anderson (Eds.), *The Historical Evolution of World System*, New York: Palgrave, 75-91.
- Arnott, R. 2022. *Crossing Continents. Between India and the Aegean from Prehistory to Alexander the Great*. Oxford: Oxbow.
- Bahrani, Z. 1998. Conjuring Mesopotamia: Imaginative Geography and A World Past. L. Meskell (Ed.), *Archaeology under Fire, Nationalism, Politics and Heritage in the Eastern Mediterranean and Middle East*, London: Routledge, 159-174.
- Baird, D., Fairbairn, A., Jenkins, E., Martin, L., Middleton, C., Pearson, J., ..., Elliott, S. 2018. Agricultural Origins on the Anatolian Plateau. *Proceedings of The National Academy of Sciences* 115(14), E3077-E3086.

- Barber, E.J.W. 1991. *Prehistoric Textiles. The Development of Cloth in the Neolithic and Bronze Ages with special Reference to the Aegean*, Princeton: Princeton University Press.
- Beaujard, P. 2019. *The Worlds of the Indian Ocean: A Global History*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Bernbeck, R. 2009. Class Conflict in Ancient Mesopotamia: Between Knowledge of History and Historicising Knowledge. *Anthropology of the Middle East* 4(1), 33-64.
- Bernbeck, R. 2012. The Political Dimensions of Archaeological Practices. D.T. Potts (Ed.), *A Companion to the Archaeology of the Ancient Near East*, Oxford: Wiley-Blackwell, 87-105.
- Bernbeck, R., Pollock, S. 2004. The Political Economy of Archaeological Practice and the Production of Heritage in the Middle East. L. Meskell (Ed.), *A Companion to Social Archaeology*, Oxford: Blackwell, 335-352.
- Bevir, M., Rhodes, R.A.W. 2007. Decentred Theory, Change and Network Governance. E. Sorensen, J. Torfing (Eds.), *Theories of Democratic Network Governance*, London: Palgrave, 77-91.
- Boivin, N., Frachetti, M.D. 2018. Introduction: Archaeology and the 'People without History'. M. D. Frachetti, N. Boivin (Eds.), *Globalization in Prehistory: Contact, Exchange, and the 'People Without History'*, Cambridge: Cambridge University Press, 1-14.
- Boyes, P.J., Steele, P.M. (Eds.) 2020. *Understanding Relations Between Scripts II. Early Alphabets*. Oxford: Oxbow.
- Broodbank, C. 2006. The Origins and Early Development of Mediterranean Maritime Activity. *Journal of Mediterranean Archaeology* 19(2), 199-230.
- Carter, R. 2018. Globalising Interactions in the Arabian Neolithic and the 'Ubaid. M. D. Frachetti, N. Boivin (Eds.), *Globalization in Prehistory: Contact, Exchange, and the 'People Without History'*. Cambridge: Cambridge University Press: 43-79.
- Carter, R.A. 2010. The Social and Environmental Context of Neolithic Seafaring in the Persian Gulf. A. Anderson, J.H. Barret, K.V. Boyle (Eds.) *The Global Origins and Development of Seafaring*, Cambridge: McDonald Institute of Archeological Research, 191-202.
- Charbonnier, J. 2015. Groundwater Management in Southeast Arabia from the Bronze Age to the Iron Age: A Critical Reassessment. *Water History* 7, 39-71.
- Chataigner, C. 1998. Sources des artefacts du Proche Orient d'après leur caractérisation géochimique. M.C. Cauvin, A. Gourgaud, B. Gratuze, N. Arnaud, G. Poupeau, J.L. Poidevin, C. Chataigner (Eds.), *L'obsidienne au proche et moyen orient, du volcan à l'outil*. Oxford: Archeopress, 273-350.
- Childe, V.G. 1936. *Man Makes Himself*. London: Routledge.
- Childe, V.G. 1950. The Urban Revolution. *Town Planning Review* 21, 3-17.
- Cleuziou, S. 2009. Extracting Wealth from a Land of Starvation by Creating Social Complexity: A Dialogue between Archaeology and Climate?. *Comptes Rendus Geosciences* 341, 726-738.
- Cline, E.H. 2014. *1177 B.C.: The Year Civilization Collapsed*, Princeton: Princeton University Press.
- Dagenais, J., Greer, M.R. 2000. Decolonizing the Middle Ages: Introduction. *Journal of Medieval and Early Modern Studies* 30(3), 431-448.
- Diaz-Andreu, M. 2007. *A World History of Nineteenth Century Archaeology: Nationalism, Colonialism, and the Past*, Oxford: Oxford University Press.
- Doja, A. 2006. The Predicament of Heroic Anthropology. *Anthropology Today* 22(3), 18-22.

- Düring, B. S., Botan, S. A., Olijdam, E., Aal, H. J. M. 2019. The Bronze Age Cultural Landscape of Wadi al-Zahaimi. *Proceedings of the Seminar for Arabian Studies* 49, 115-27.
- Düring, B. S., De Ceuster, S., DeGryse, P., Kassianidou, V. 2021. Transformative Copper Metallurgy in Chalcolithic Cyprus: A Reappraisal. *Antiquity* 95(381), 670-85.
- Düring, B.S. 2011. *The Prehistory of Asia Minor: From Complex Hunter-Gatherers to Early Urban Societies*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Evershed, R.P., Payne, S., Sherratt, A.G., Copley, M.S., Coolidge, J., Urem-Kotsu, D., ..., Burton, M.M. 2008. Earliest Date for Milk Use in the Near East and southeastern Europe linked to Cattle Herding. *Nature* 455(7212), 528-531.
- Frahm, E., Tryon, C.A. 2018. Origins of Epipalaeolithic Obsidian Artifacts from Garrod's Excavations at Zarzi Cave in the Zagros Foothills of Iraq. *Journal of Archaeological Science: Reports* 21, 4724-85.
- Frank, A.G., Gills, B.K. 2000. The Five Thousand Year World System in Theory and Praxis. R. A. Denmark, J. Friedman, B. K. Gills, G. Modelski (Eds.), *World System History: The Social Science of Long-Term Change*, London: Routledge, 3-23.
- Frank, A.G., Thompson, W.R. 2005. Afro-Eurasian Bronze Age Economic Expansion and Contraction Revisited. *Journal of World History* 16(2), 115-172.
- Frankel, D. 2000. Migration and Ethnicity in Prehistoric Cyprus: Technology as Habitus. *European Journal of Archaeology* 3, 167-187.
- Frankel, D. 2005. Becoming Bronze Age. Acculturation and Enculturation in Third Millenium BC Cyprus. J. Clarke (Ed.), *Archaeological Perspectives on the Transmission and Transformation of Culture in the Eastern Mediterranean*, Oxford: Oxbow, 18-24.
- Fuller, D.Q., Stevens, C.J. 2019. Between Domestication and Civilization: The Role of Agriculture and Arboriculture in the Emergence of the First Urban Societies. *Vegetation History and Archaeobotany* 28(3), 263-282.
- Giardino, C. 2019. *Magan - The Land of Copper: Prehistoric Metallurgy of Oman*. Muscat: Ministry of Heritage and Culture of the Sultanate of Oman.
- Hodos, T. (Ed.) 2017. *The Routledge Handbook of Archaeology and Globalization*, London: Routledge.
- Jennings, J. 2011. *Globalizations and the Ancient World*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Kemp, L., Cline, E.H. 2022. Systemic Risk and Resilience: The Bronze Age Collapse and Recovery. A. Izdebski, J. Haldon, P. Filipkowski (Eds.), *Perspectives on Public Policy in Societal-Environmental Crises. What the Future needs from History*, New York: Springer, 207-224.
- Klinkenberg, V., Düring, B.S. 2023. Inequality before the Bronze Age: The Case of Chalcolithic Cyprus. *Oxford Journal of Archaeology* 42(1), 2-16.
- Kristiansen, K. 2014. Towards a New Paradigm? The Third Science Revolution and its Possible Consequences in Archaeology. *Current Swedish Archaeology* 22(1), 11-34.
- Kristiansen, K., Lindkvist, T., Myrdal, J. (Eds.) 2018. *Trade and Civilisation. Economic Networks and Cultural Ties, from Prehistory to the Early Modern Era*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Langgut, D., Cheddadi, R., Sebastián Carrión, J., Colombaroli, D., Eastwood, W.J., Greenberg, R., Litt, T., Mercuri, A.M., Miebach, A., Roberts, N., Woldring, H., Woodbridge, J. 2019. The Origin and Spread of Olive Cultivation in the Mediterranean Basin: The Fossil Pollen Evidence. *The Holocene* 29(5): 902-922.

- Larsen, M.T. 1987. Commercial networks in the Ancient Near East. M. Rowlands, M.T. Larsen, K. Kristiansen (Eds.), *Centre and Periphery in the Ancient World*, Cambridge: Cambridge University Press, 47-56.
- Larsen, M.T. 1989. Orientalism and Near Eastern Archaeology. D. Miller, M. Rowlands, and C. Tilley (Eds.), *Domination and Resistance*, London: Unwin Hyman, 229-239.
- Laursen, S., Steinkeller, P. 2017. *Babylonia, the Gulf Region, and the Indus: Archaeological and Textual Evidence for Contact in the Third and Early Second Millennium B.C.*, Winona Lake: Eisenbrauns.
- Lehner, J.W., Yener, K.A. 2014. Organization and Specialization of Early Mining and Metal Technologies in Anatolia. B.W. Roberts, C.P. Thornton (Eds.), *Archaeometallurgy in Global Perspective: Methods and Syntheses*, New York: Springer, 529-557.
- Magee, P. 2014. *The Archaeology of Prehistoric Arabia. Adaptation and Social Formation from the Neolithic to the Iron Age*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Margaritis, E. 2013. Distinguishing Exploitation, Domestication, Cultivation and Production: The Olive in the Third Millennium Aegean. *Antiquity* 87, 746-757.
- Massa, M., Palmisano, A. 2018. Change and Continuity in the Long-Distance Exchange Networks between Western/Central Anatolia, Northern Levant and Northern Mesopotamia, c.3200 –1600 BCE. *Journal of Anthropological Archaeology* 49, 65-87.
- Matthews, R. 2003. *The Archaeology of Mesopotamia, Theories and Approaches*. London: Routledge.
- Matthews, R., Matthews, W., Raheem, K.R., Richardson, A. (Eds.) 2020. *The Early Neolithic of the Eastern Fertile Crescent. Excavations at Bestansbur and Shimshara, Iraqi Kurdistan*. Oxford: Oxbow Books.
- Meskell, L. 2020. Imperialism, Internationalism, and Archaeology in the Un/Making of the Middle East. *American Anthropologist* 122, 554-567.
- Meyer, R.S., DuVal, A.E., Jensen, H.R. 2012. Patterns and Processes in Crop Domestication: An Historical Review and Quantitative Analysis of 203 Global Food Crops. *New Phytologist* 196(1), 29-48.
- Miller, N.F. 2008. Sweeter than Wine? The Use of the Grape in Early Western Asia. *Antiquity* 82, 937-946.
- Muti, G. 2021. Tracing Ancient Textiles: Production, Consumption and Social Uses in Chalcolithic and Bronze Age Cyprus (2800-1450 BC). Unpublished PhD Thesis, Manchester: Manchester University.
- Newhard, J.M.L., Cline, E.H. 2022. Panarchy and the Adaptive Cycle: A Case Study from Mycenaean Greece. A. Izdebski, J. Haldon, P. Filipkowski (Eds.), *Perspectives on Public Policy in Societal-Environmental Crises. What the Future needs from History*, New York: Springer, 225-235.
- Orchard, J. 1995. The Origins of Agricultural Settlement in the al-Hajar Region. *Iraq* 57, 145-158.
- Pollock, S. 1999. *Ancient Mesopotamia, The Eden that Never Was*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Pollock, S. 2013. Commensality, Public Spheres, and Handlungsräume in Ancient Mesopotamia. J. Robb, T.R. Pauketat (Eds.), *Big Histories, Human Lives. Tackling Problems of Scale in Archaeology*, Santa Fe: School for Advanced Research Press, 145-170.
- Powell, W., Frachetti, M., Pulak, C., Bankoff, H.A., Barjamovic, G., Johnson, M., ..., Yener, K.A. 2022. Tin from Uluburun Shipwreck Shows Small-Scale Commodity Exchange Fueled Continental Tin Supply across Late Bronze Age Eurasia. *Science Advances* 8(48), eabq3766.

- Radivojević, M., Rehren, T., Pernicka, E., Šljivar, D., Brauns, M., Borić, D. 2010. On the Origins of Extractive Metallurgy: New Evidence from Europe. *Journal of Archaeological Science* 37 (11), 2775-87.
- Robb, J., Pauketat, T.R. 2013. From Moments to Millenia: Theorizing Scale and Change in Human History. J. Robb, T.R. Pauketat (Eds.), *Big Histories, Human Lives. Tackling Problems of Scale in Archaeology*, Santa Fe: School for Advanced Research Press, 3-33.
- Robertson, R. 2017. Globalization Thinking and the Past. T. Hodos (Ed.), *The Routledge Handbook of Archaeology and Globalization*, Routledge: London, 54-65.
- Said, E.W. 1995 [1978]. *Orientalism*. London, Penguin.
- Schneider, T.D., Hayes, K. 2020. Epistemic Colonialism: is it Possible to Decolonize Archaeology?. *The American Indian Quarterly* 44(2), 127-148.
- Schoop, U.D. 2014. Weaving Society in Late Chalcolithic Anatolia: Textile Production and Social Strategies in the 4th Millennium BC. B. Horejs, M. Mehofer (Eds.), *Western Anatolia before Troy. Proto-Urbanisation in the 4th Millennium BC*, Vienna: Austrian Academy of Sciences Press, 421-446.
- Shortland, A. 2022. Napoleon, Savants, and the Description de l'Égypte. T. Clack, M. Dudley (Eds.), *Cultural Heritage in Modern Conflict. Past, Propaganda, Parade*. London: Routledge, 51-65.
- Steele, C. 2005. Who Has Not Eaten Cherries with the Devil? Archaeology under Challenge. S. Pollock, R. Bernbeck (Eds.), *Archaeologies of the Middle East, Critical Perspectives*. Oxford: Blackwell, 45-65.
- Stein, G. 2005. The Political Economy of Mesopotamian Colonial Encounters. G. Stein (Ed.), *The Archaeology of Colonial Encounters. Comparative Perspectives*. Santa Fe: School of American Research, 143-172.
- Swenson, A. 2013. The Heritage of Empire. A. Swenson, P. Mandler (Eds.), *From Plunder to Preservation. Britain and the Heritage of Empire, ca. 1800-1940*, Oxford: Oxford University Press, 3-28.
- Tengberg, M. 2012. Beginnings and Early History of Date Palm Garden Cultivation in the Middle East. *Journal of Arid Environments* 86, 139-147.
- Thissen, L., Özbal, H., Bıyık, A.T., Gerritsen, F., Özbal, R. 2010. 'The Land of Milk? Approaching Dietary Preferences of Late Neolithic Communities in NW Anatolia'. *Leiden Journal of Pottery Studies* 26, 157-172.
- Thompson, W.R. 2006. Trade Pulsations, Collapse and Reorientation in the Ancient World. O. S. LaBianca, S.A. Scham (Eds.), *Connectivity in Antiquity. Globalization as a Long-Term Historical Process*, London: Equinox, 32-57.
- Thompson, W.R. 2020. Demography, Long Cycles, and Climate/Disease. W. R. Thompson (Ed.), *Power Concentration in World Politics: The Political Economy of Systemic Leadership, Growth, and Conflict*. Cham: Springer, 23-51.
- Thornton, C.P. 2009. The Emergence of Complex Metallurgy on the Iranian Plateau: Escaping the Levantine Paradigm. *Journal of World Prehistory* 22, 301-327.
- Webb, J.M., Frankell, D. 2007. Identifying Population Movements by Everyday Practice: The Case of 3rd Millennium Cyprus. S. Antoniadou, A. Pace (Eds.), *Mediterranean Crossroads*, Athens: Pireides Foundation, 189-216.
- Webb, J.M., Frankell, D. 2011. Hearth and Home as Identifiers of Community in Mid-Third Millennium Cyprus. V. Karageorgis, O. Kouka (Eds.), *On Cooking Pots, Drinking Cups, Loomweights and*

Ethnicity in Bronze Age Cyprus and Neighbouring Regions, Nicosia: The A. G. Leventis Foundation, 29-42.

Weeks, L. 2016. Iran and the Bronze Age Metals Trade in the Persian Gulf. *International Journal of the Society of Iranian Archaeology* 2(3), 13-25.

Wilkinson, T.C. 2014. *Tying the Threads of Eurasia. Transregional Routes and Material Flows in Transcaucasia, eastern Anatolia and western central Asia*. Leiden: Sidestone Press.

Yener, K.A. 2000. *The Domestication of Metals, The Rise of Complex Metal Industries in Anatolia*. Leiden: Brill.

Zeder, M.A. 2009. The Neolithic Macro-(R)evolution: Macrorevolutionary Theory and the Study of Culture Change. *Journal of Archaeological Research* 17, 1-63.

Amaç ve Kapsam

Arkeoloji bir süredir geçmişin yorumlanmasında teknoloji ve doğa bilimleri, mühendislik ve bilgisayar teknolojileri ile yoğun iş birliği içinde yeni bir anlayışa evrilmektedir. Üniversiteler, ilgili kurum ya da enstitülerde yeni açılmakta olan “Arkeoloji Bilimleri” bölümleri ve programları, geleneksel anlayışı terk ederek değişen yeni bilim iklimine adapte olmaya çalışmaktadır. Bilimsel analizlerden elde edilen sonuçların arkeolojik bağlam ile birlikte ele alınması, arkeolojik materyallerin, yerleşmelerin ve çevrenin yorumlanmasında yeni bakış açıları doğurmaktadır.

Türkiye’de de doğa bilimleri ile iş birliği içindeki çalışmaların olduğu kazı ve araştırma projelerinin sayısı her geçen gün artmakta, yeni uzmanlar yetişmektedir. Bu nedenle Arkeoloji Bilimleri Dergisi, Türkiye’de arkeolojinin bu yeni ivmenin bir parçası olmasına ve arkeoloji içindeki arkeobotanik, arkeozooloji, alet teknolojileri, tarihlendirme, mikromorfoloji, biyoarkeoloji, jeokimyasal ve spektroskopik analizler, Coğrafi Bilgi Sistemleri, iklim ve çevre modellemeleri gibi uzmanlık alanlarının çeşitlenerek yaygınlaşmasına katkı sağlamayı amaçlamaktadır. Derginin ana çizgisi arkeolojik yorumlamaya katkı sağlayan yeni anlayışlara, disiplinlerarası yaklaşımlara, yeni metot ve kuram önerilerine, analiz sonuçlarına öncelik vermek olarak planlanmıştır.

Arkeoloji Bilimleri Dergisi uluslararası hakemli bir dergidir. Dergi, Ege Yayınları tarafından çevrimiçi olarak yayınlanmaktadır. Kazı raporlarına, tasnif ve tanıma dayalı çalışmalara, buluntu katalogları ve özgün olmayan derleme yazılarına öncelik verilmeyecektir.

Aims and Scope

Archaeology is being transformed by the integration of innovative methodologies and scientific analyses into archaeological research. With the establishment of new departments, institutes, and programs focusing on “Archaeological Sciences”, archaeology has moved beyond the traditional approaches of the discipline. When placed within their archaeological context, studies can provide novel insights and new interpretive perspectives to the study of archaeological materials, settlements and landscapes.

In Turkey, the number of interdisciplinary excavation and research projects incorporating scientific techniques is on the rise. A growing number of researchers are being trained in a broad range of scientific fields including but not limited to archaeobotany, archaeozoology, tool technologies, dating methods, micromorphology, bioarchaeology, geochemical and spectroscopic analysis, Geographical Information Systems, and climate and environmental modeling. The Turkish Journal of Archaeological Sciences aims to situate Turkish archaeology within this new paradigm and to diversify and disseminate scientific research in archaeology. New methods, analytical techniques and interdisciplinary initiatives that contribute to archaeological interpretations and theoretical perspectives fall within the scope of the journal. The Turkish Journal of Archaeological Sciences is an international peer-reviewed journal. The journal is published online by Ege Yayınları in Turkey. Excavation reports and manuscripts focusing on the description, classification, and cataloging of finds do not fall within the scope of the journal.

Makale Gönderimi ve Yazım Kılavuzu

* *Please see below for English*

Makale Kabul Kriterleri

Makalelerin konu aldığı çalışmalar, Arkeoloji Bilimleri Dergisi'nin amaçları ve kapsamı ile uyumlu olmalıdır (bkz.: Amaç ve Kapsam).

Makaleler Türkçe veya İngilizce olarak yazılmalıdır. Makalelerin yayın diline çevirisi yazar(lar)ın sorumluluğundadır. Eğer yazar(lar) makale dilinde akıcı değilse, metin gönderilmeden önce anadili Türkçe ya da İngilizce olan kişilerce kontrol edilmelidir.

Her makaleye 200 kelimeyi aşmayacak uzunlukta Türkçe ve İngilizce yazılmış özet ve beş anahtar kelime eklenmelidir. Özete referans eklenmemelidir.

Yazarın Türkçesi veya İngilizcesi akıcı değilse, özet ve anahtar kelimelerin Türkçe veya İngilizce çevirisi editör kurulu tarafından üstlenilebilir.

Metin, figürler ve diğer dosyalar wetransfer veya e-posta yoluyla **archaeologicalsciences@gmail.com** adresine gönderilmelidir.

Makale Kontrol Listesi

Lütfen makalenizin aşağıdaki bilgileri içerdiğinden emin olun:

- Yazarlar (yazarların adı-soyadı ve iletişim bilgileri buradaki sırayla makale başlığının hemen altında paylaşılmalıdır)
- Çalışılan kurum (varsa)
- E.mail adresi
- ORCID ID

Makalenin içermesi gerekenler:

- Başlık
- Özet (Türkçe ve İngilizce)
- Anahtar kelimeler
- Metin
- Kaynakça
- Figürler
- Tablolar

Bilimsel Standartlar ve Etik

- Gönderilen yazılar başka bir yerde yayınlanmamış veya yayınlanmak üzere farklı bir yere gönderilmemiş olmalıdır.
- Makaleler özgün ve bilimsel standartlara uygun olmalıdır.

- Makalelerde cinsiyetçi, ırkçı veya kültürel ayırım yapmayan, kapsayıcı bir dil kullanılmalıdır (“insanoğlu” yerine “insan”; “bilim adamı” yerine “bilim insanı” gibi).

Yazım Kuralları

Metin ve Başlıkların Yazımı

- Times New Roman karakterinde yazılan metin 12 punto büyüklüğünde, iki yana yaslı ve tek satır aralıklı yazılmalıdır. Makale word formatında gönderilmelidir.
- Yabancı ve eski dillerdeki kelimeler *italik* olmalıdır.
- Başlık ve alt başlıklar **bold** yazılmalıdır.
- Başlıklar numaralandırılmamalı, italik yapılmamalı, altları çizilmemelidir.
- Başlık ve alt başlıklarda yalnızca her kelimenin ilk harfi büyük olmalıdır.

Referans Yazımı

Ayrıca bkz.: Metin içi Atıflar ve Kaynakça Yazımı

- Referanslar metin içinde (Yazar yıl, sayfa numarası) şeklinde verilmelidir.
- Referanslar için dipnot ve son not kullanımından kaçınılmalıdır. Bir konuda not düşme amacıyla gerektiği taktirde dipnot tercih edilmelidir.
- Dipnotlar Times New Roman karakterinde, 10 punto büyüklüğünde, iki yana yaslı, tek satır aralıklı yazılmalı ve her sayfa sonuna süreklilik izleyecek şekilde eklenmelidir.

Şekiller ve Tablolar

- Makalenin altına şekiller ve tablolar için bir başlık listesi eklenmelidir. Görsellerde gerektiği takdirde kaynak belirtilmelidir. Her şekil ve tabloya metin içerisinde gönderme yapılmalıdır (Şekil 1 veya Tablo 1).
- Görseller Word dokümanının içerisine yerleştirilmemeli, jpg veya tiff formatında, ayrı olarak gönderilmelidir.
- Görüntü çözünürlüğü basılması istenen boyutta ve 300 dpi'nin üzerinde olmalıdır.
- Görseller Photoshop ve benzeri programlar ile müdahale edilmeden olabildiğince ham haliyle gönderilmelidir.
- Excel'de hazırlanmış tablolar ve grafikler var ise mutlaka bunların PDF ve Excel dokümanları gönderilmelidir.

Tarihlerin ve Sayıların Yazımı

- MÖ ve MS kısaltmalarını harflerin arasına nokta koymadan kullanınız (örn.: M.Ö. yerine MÖ).
- “Bin yıl” ya da “bin yıl” yerine “... binyıl” kullanınız (örn.: MÖ 9. binyıl).
- “Yüzyıl”, “yüz yıl” ya da “yy” yerine “yüzyıl” kullanınız (örn.: MÖ 7. yüzyıl).
- Beş veya daha fazla basamaklı tarihler için sondan sayarak üçlü gruplara ayırmak suretiyle sayı gruplarının arasına nokta koyunuz (örn.: MÖ 10.500)
- Dört veya daha az basamaklı tarihlerde nokta kullanmayınız (örn.: MÖ 8700).
- 0-10 arasındaki sayıları rakamla değil yazıyla yazınız (örn.: “8 kez yenilenmiş taban” yerine “sekiz kez yenilenmiş taban”).

Noktalama ve İşaret Kullanımı

- Ara cümleleri lütfen iki çizgi ile ayırınız (—). Çizgi öncesi ve sonrasında boşluk bırakmayınız.
- Sayfa numaraları, tarih ve yer aralıklarını lütfen tek çizgi (-) ile ayırınız: 1989-2006; İstanbul-Kütahya.

Kısaltmaların Yazımı

- Sık kullanılan bazı kısaltmalar için bkz.:

Yaklaşık:	yak.	Circa:	ca.
Bakınız:	bkz.	Kalibre:	kal.
Örneğin:	örn.	ve diğerleri:	vd.

Özel Fontlar

- Makalede özel bir font kullanıldıysa (Yunanca, Arapça, hiyeroglif vb.) bu font ve orijinal metnin PDF versiyonu da gönderilen dosyalar içerisine eklenmelidir.

Metin İçi Atıflar ve Kaynakça Yazımı

- Her makale, metin içerisinde atıf yapılmış çalışmalardan oluşan ve “Kaynakça” olarak başlıklandırılan bir referans listesi içermelidir. Lütfen metin içerisinde bulunan her referansın kaynakçaya da eklendiğinden emin olun.
- Metin içerisindeki alıntılar doğrudan yapılabilir: ‘...Esin (1995)’in belirtmiş olduğu gibi’ ya da parantez içerisinde verilebilir: ‘analiz sonuçları gösteriyor ki ... (Esin 1995).’
- Aynı parantez içerisindeki referanslar yayın yılına göre sıralanmalı ve “;” ile ayrılmalıdır: ‘... (Dinçol ve Kantman 1969; Esin 1995; Özbal vd. 2004).’
- Aynı yazarın farklı yıllara ait eserlerine yapılan atıflarda yazarın soyadı bir kere kullanılmalı ve eser yılları “,” ile ayrılmalıdır: ‘... (Peterson 2002, 2010).’
- Aynı yazar(lar)ın aynı yıl içerisindeki birden fazla yayınına referans verileceği durumlarda yayın yılının yanına harfler ‘a’, ‘b’, ‘c’ gibi alfabetik olarak koyulmalıdır.
- Tek yazarlı kaynakları, aynı yazar adıyla başlayan çok yazarlı kaynaklardan önce yazınız.
- Aynı yazar adıyla başlayan fakat farklı eş yazarlara sahip kaynakları ikinci yazarın soyadına göre alfabetik sıralayınız.
- Aynı yazara ait birden fazla tek yazarlı kaynak olması durumunda kaynakları yıllara göre sıralayınız.
- Dergi makaleleri için doi bilgisi varsa kaynakçada mutlaka belirtiniz.

Aşağıda, farklı kaynakların metin içerisinde ve kaynakçada nasıl yazılacağına dair örnekler bulabilirsiniz.

Tek yazarlı dergi makaleleri, kitap içi bölümler ve kitaplar

Metin içerisinde:

Yazarın soyadı ve yayın yılı (Esin 1995).

Sayfa sayısı bilgisi verilecekse:

Yazarın soyadı ve yayın yılı, sayfa sayısı (Esin 1995, 140).

Dergi makalesi:

Bickle, P. 2020. Thinking Gender Differently: New Approaches to Identity Difference in the Central European Neolithic. *Cambridge Archaeological Journal* 30(2), 201-218. <https://doi.org/10.1017/S0959774319000453>

Kitap içi bölüm:

Esin, U. 1995. Aşıklı Höyük ve Radyo-Aktif Karbon Ölçümleri. A. Erkanal, H. Erkanal, H. Hüryılmaz, A. T. Ökse (Eds.), *İ. Metin Akyurt - Bahattin Devam Anı Kitabı. Eski Yakın Doğu Kültürleri Üzerine İncelemeler*, İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları, 135-146.

Kitap:

Peterson, J. 2002. *Sexual Revolutions: Gender and Labor at the Dawn of Agriculture*. Walnut Creek, CA: AltaMira Press.

İki yazarlı dergi makaleleri, kitap içi bölümler ve kitaplar

Metin içerisinde:

Her iki yazarın soyadı ve yayın yılı (Dinçol ve Kantman 1969, 56).

Dergi makalesi:

Pearson, J., Meskell, L. 2015. Isotopes and Images: Fleshing out Bodies at Çatalhöyük. *Journal of Archaeological Method and Theory* 22, 461-482. <https://doi.org/10.1007/s10816-013-9184-5>

Kitap içi bölüm:

Özkaya, V., San, O. 2007. Körtik Tepe: Bulgular Işığında Kültürel Doku Üzerine İlk Gözlemler. M. Özdoğan, N. Başgelen (Eds.), *Türkiye'de Neolitik Dönem. Yeni Kazılar, Yeni Bulgular*, İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları, 21-36.

Kitap:

Dinçol, A. M., Kantman, S. 1969. *Analitik Arkeoloji, Denemeler*. Anadolu Araştırmaları III, Özel sayı, İstanbul: Edebiyat Fakültesi Basımevi.

Üç ve daha çok yazarlı dergi makaleleri ve kitap içi bölümler

Metin içerisinde:

İlk yazarın soyadı, "vd." ve yayın yılı (Özbal vd. 2004).

Dergi makalesi:

Özbal, R., Gerritsen, F., Diebold, B., Healey, E., Aydın, N., Loyet, M., Nardulli, F., Reese, D., Ekstrom, H., Sholts, S., Mekel-Bobrov, N., Lahn, B. 2004. Tell Kurdu Excavations 2001. *Anatolica* 30, 37-107.

Kitap içi bölüm:

Pearson, J., Meskell, L., Nakamura, C., Larsen, C. S. 2015. Reconciling the Body: Signifying Flesh, Maturity, and Age at Çatalhöyük. I. Hodder, A. Marciniak (Eds.), *Assembling Çatalhöyük*, Leeds: Maney Publishing, 75-86.

Editörlü kitaplar

Metin içerisinde:

Yazar(lar)ın soyadı ve yayın yılı (Akkermans ve Schwartz 2003).

Akkermans, P. M. M. G., Schwartz, G. M. 2003. (Eds.) *The Archaeology of Syria. From Complex Hunter-Gatherers to Early Urban Societies (c. 16.000-300 BC)*. Cambridge: Cambridge University Press.

Web kaynağı:

Soyad, Ad. Web Sayfasının Başlığı. Web Sitesinin Adı. Yayınlayan kurum (varsa), yayın tarihi. Erişim tarihi. URL.

Submission and Style Guideline

Submission Criteria for Articles

The content of the manuscripts should meet the aims and scope of the Turkish Journal of Archaeological Sciences (cf. Aims and Scope).

Manuscripts may be written in Turkish or English. The translation of articles into English is the responsibility of the author(s). If the author(s) are not fluent in the language in which the article is written, they must ensure that the text is reviewed, ideally by a native speaker, prior to submission.

Each manuscript should include a Turkish and an English abstract of up to 200 words and five keywords in both Turkish and English. Citations should not be included in the abstract.

If the author(s) are not fluent in the language of the manuscript, a translation of the abstract and the keywords may be provided by the editorial board.

Manuscripts, figures, and other files should be sent via wetransfer or e-mail to archaeologicalsciences@gmail.com

Submission Checklist

Each article must contain the following:

- Authors (please provide the name-last name and contact details of each author under the main title of the manuscript)
- Affiliation (where applicable)
- E-mail address
- ORCID ID

The manuscript should contain:

- Title
- Abstract (in English and Turkish)
- Keywords
- Text
- References
- Figures (when applicable)
- Tables (when applicable)

Scientific Standards and Ethics

- Submitted manuscripts should include original research that has not been previously published or submitted for publication elsewhere.
- The manuscripts should meet scientific standards.
- Manuscripts should use inclusive language that is free from bias based on sex, race or ethnicity, etc. (e.g., “he or she” or “his/her/their” instead of “he” or “his”) and avoid terms that imply stereotypes (e.g., “humankind” instead of “mankind”).

Style Guide

Manuscript Formatting

- Manuscripts should be written in Times New Roman 12-point font, justified and single-spaced. Please submit the manuscript as a word document.
- Words in foreign and ancient languages should be *italicized*.
- Titles and subtitles should appear in **bold**.
- Titles and subtitles should not be numbered, italicized, or underlined.
- Only the first letter of each word in titles and subtitles should be capitalized.

References

Cf.: In-Text Citations and References

- In-text citations should appear inside parenthesis (Author year, page number).
- Footnotes and endnotes should not be used for references. Comments should be included in footnotes rather than endnotes.
- The footnotes should be written in Times New Roman 10-point font, justified and single-spaced, and should be continuous at the bottom of each page.

Figures and Tables

- Please provide a caption list for figures and tables following the references. Provide credits where applicable. Each figure and table should be referenced in the text (Figure 1, or Table 1), but please do not include figures in the text document.
- Each figure should be submitted separately as a jpg or tiff file.
- Images should be submitted in the dimensions in which they should appear in the published text and their resolution must be over 300 dpi.
- Please avoid editing the figures in Photoshop or similar programs but send the raw version of the figures if possible.
- Tables and graphs prepared in Excel should be sent as both PDF and Excel documents.

Dates and Numbers

- Please use BCE/CE and please avoid using dots without dots (i.e., BCE instead of BC or B.C.).
- Please use a dot for numbers and dates with 5 or more digits (i.e., 10.500 BCE).
- Please avoid using dots for numbers and dates with 4 or less digits (i.e., 8700 BCE).
- Please spell out whole numbers from 0 to 10 (e.g., “the floor was renewed eight times” instead of “the floor was renewed 8 times”).

Punctuation

- Please prefer em dashes (—) for parenthetical sentences: “Children were buried with various items, the adolescents—individuals between the ages of 12-19—had the most variety in terms of grave goods.”
- Please prefer an en dash (-) between page numbers, years, and places: 1989-2006; İstanbul-Kütahya.

Abbreviations

- Commonly used abbreviations:

Approximately:	approx.	Figure:	Fig.
Confer:	cf.	<i>Id est:</i>	i.e.,
Circa:	ca.	<i>Exempli gratia:</i>	e.g.,
Calibrated:	cal.		

Special Fonts

- If a special font must be used in the text (e.g., Greek or Arabic alphabet or hieroglyphs), the text in the special font and the original manuscript should be sent in separate PDF files.

In-Text Citations and References

- Each article should contain a list of references in a section titled “References” at the end of the text. Please ensure that all papers cited in the text are listed in the bibliography.
- Citations in the text may be made directly, e.g., ‘as shown by Esin (1995) ...’ or in parenthesis, e.g., ‘research suggests ... (Esin 1995)’.
- References within the same parenthesis should be arranged chronologically and separated with a “;”, e.g., ‘... (Dinçol and Kantman 1969; Esin 1995; Özbal et al. 2004).’
- In references to the studies by the same author from different years, please use the last name of the author once, followed by the years of the cited studies, each separated by a “;”, e.g., ‘... (Peterson 2002, 2010).
- More than one reference from the same author(s) in the same year must be identified by the letters ‘a’, ‘b’, ‘c’ placed after the year of publication.
- When dealing with multiple papers from the same author, single authored ones should be written before the studies with multiple authors.
- When dealing with papers where the first author is the same, followed by different second (or third, and so on) authors, the papers should be listed alphabetically based on the last name of the second author.
- When dealing with multiple single-authored papers of the same author, the papers should be listed chronologically.
- Please provide the doi numbers of journal articles.

Below, you may find examples for in-text citations and references.

Single-authored journal articles, book chapters, and books

In-text:

Last name and publication year (Esin 1995).

If the page number is indicated:

Last name and publication year, page number (Esin 1995, 140).

Journal article:

Bickle, P. 2020. Thinking Gender Differently: New Approaches to Identity Difference in the Central European Neolithic. *Cambridge Archaeological Journal* 30(2), 201-218. <https://doi.org/10.1017/S0959774319000453>

Book chapter:

Esin, U. 1995. Aşıklı Höyük ve Radyo-Aktif Karbon Ölçümleri. A. Erkanal, H. Erkanal, H. Hüryılmaz, A. T. Ökse (Eds.), *İ. Metin Akyurt - Bahattin Devam Anı Kitabı. Eski Yakın Doğu Kültürleri Üzerine İncelemeler*, İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları, 135-146.

Book:

Peterson, J. 2002. *Sexual Revolutions: Gender and Labor at the Dawn of Agriculture*. Walnut Creek, CA: AltaMira Press.

Journal articles, book chapters, and books with two authors

In-text:

Last names of both authors and publication year (Dinçol and Kantman 1969, 56).

Journal article:

Pearson, J., Meskell, L. 2015. Isotopes and Images: Fleshing out Bodies at Çatalhöyük. *Journal of Archaeological Method and Theory* 22, 461-482. <https://doi.org/10.1007/s10816-013-9184-5>

Book chapter:

Özkaya, V., San, O. 2007. Körtik Tepe: Bulgular Işığında Kültürel Doku Üzerine İlk Gözlemler. M. Özdoğan, N. Başgelen (Ed.), *Türkiye'de Neolitik Dönem. Yeni Kazılar, Yeni Bulgular*, İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları, 21-36.

Book:

Dinçol, A. M., Kantman, S. 1969. *Analitik Arkeoloji, Denemeler*. Anadolu Araştırmaları III, Özel sayı, İstanbul: Edebiyat Fakültesi Basımevi.

Journal articles and book chapters with three or more authors

In-text:

Last name of the first author followed by “et al.” and the publication year (Özbal et al. 2004).

Journal article:

Özbal, R., Gerritsen, F., Diebold, B., Healey, E., Aydın, N., Loyet, M., Nardulli, F., Reese, D., Ekstrom, H., Sholts, S., Mekel-Bobrov, N., Lahn, B. 2004. Tell Kurdu Excavations 2001. *Anatolica* 30, 37-107.

Book chapter:

Pearson, J., Meskell, L., Nakamura, C., Larsen, C. S. 2015. Reconciling the Body: Signifying Flesh, Maturity, and Age at Çatalhöyük. I. Hodder, A. Marciniak (Eds.), *Assembling Çatalhöyük*, Leeds: Maney Publishing, 75-86.

Edited books

In-text:

Last name(s) of the author(s) and publication year (Akkermans and Schwartz 2003).

Akkermans, P. M. M. G., Schwartz, G. M. 2003. (Eds.) *The Archaeology of Syria. From Complex Hunter-Gatherers to Early Urban Societies (c. 16.000-300 BC)*. Cambridge: Cambridge University Press.

Web source:

Last name, Initial of the first name. Title of the web page. Title of the website. Institution (where applicable), publication date. Access date. URL.